

RIKSDAGENS PROTOKOLL

Nr 40

FÖRSTA KAMMAREN

1968

28—29 november

Debatter m. m.

Torsdagen den 28 november

	Sid.
Svar på enkla frågor:	
av herr Svanström (cp) ang. upprustning av de militära förlägningslokalerna	3
av herr Nilsson, Ferdinand, (cp) ang. avskaffande av dyrortsgrupp 3, m. m.	4
Svar på interpellation av fru Hamrin-Thorell (fp) ang. tilläggsjukpenning i visst fall för den som innehar kommunalt förtroendeuppdrag	8
Interpellation av herr Sörlin (s) ang. värnpliktiga m. fl. läkares tjänstgöring som provinsialläkare	10
Meddelande ang. enkla frågor:	
av herr Karlsson, Ove, (s) ang. partiellt arbetsföras försörjningsproblem	12
av herr Petersson, Erik Filip, (fp) ang. åtgärder för att besätta vakanta provinsialläkartjänster	12

Fredagen den 29 november

Mervärdeskatt	13
Meddelande ang. enkla frågor:	
av herr Larsson, Lars, (s) ang. direktiven för utredningen rörande tillsynen över lotteriverksamhet	35
av herr Hermansson (cp) ang. viss tillämpning av patentlagens bestämmelser om tryckningsavgift	35

Samtliga avgjorda ärenden**Fredagen den 29 november**

Sid.

Bevillningsutskottets betänkande nr 62, ang. ändring i förordning- en om mervärdeskatt	13
---	----

Torsdagen den 28 november

Kammaren sammanträdde kl. 16.00.

Justerades protokollet för den 20 innevarande månad.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 349, till Konungen i anledning av motioner angående meritvärdet av tjänstgöring i u-land.

Anmäldes och godkändes tredje lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 350, i anledning av Kungl. Maj:ts skrivelse med överlämnande av redogörelse från Nordiska rådets svenska delegation, i vad skrivelsen hänvisats till lagutskott och behandlats av tredje lagutskottet, jämte i ämnet väckta motioner; samt

nr 351, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om erkännande av privat jorddelning som fastighetsbildning (legaliseringslag), m. m. jämte motioner i ämnet.

Anmäldes och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 355, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med anledning av Sveriges tillträde till konventionen den 19 maj 1956 om fraktavtalet vid internationell godsbefordran på väg, m. m.

Ang. upprustning av de militära förläggningslokalerna

Herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet ANDERSSON erhöll ordet för att besvara herr *Svanströms*

(cp) fråga angående upprustning av de militära förläggningslokalerna, vilken fråga intagits i kammarens protokoll för den 21 november, och yttrade:

Herr talman! Herr Svanström har frågat mig om jag anser det möjligt och önskvärt att nu påskynda upprustningen av de militära förläggningslokalerna med hänsyn bl. a. till arbetsmarknadsläget.

Sedan 1965 års riksdag förelades planen om upprustning av kasernbeståndet har hittills 37 kaserner färdigrenoverats för 83 milj. kr. Renovering pågår av 14 kaserner för 38 milj. kr. Under innevarande budgetår projekteras 24 kasernrenoveringar för 40 milj. kr., varav större delen kommer att sättas i gång under budgetåret.

Att kasernrenoveringarna har kunnat få denna stora omfattning beror på att andra iståndsättningsobjekt hållits tillbaka och på att arbetsmarknadsmedel fått tas i anspråk. Upprustningen kommer i fortsättningen att ges lika hög prioritet.

Herr SVANSTRÖM (cp):

Herr talman! Jag ber att få tacka försvarsministern för svaret. Anledningen till min fråga var bl. a. de uppgifter som jag genom riksdagens upplysnings-tjänst erhållit från försvarsstaben beträffande den pågående upprustningen av de militära förläggningslokalerna. Utöver de siffror som statsrådet har varit vänlig att lämna framgår det av denna sammanställning att antalet kaserner inom krigsmakten är cirka 400. Därav är cirka 30 i gott skick och 70 beräknas bli avförda från krigsmakten. 23 kaserner har renoverats under åren 1962—1965. Renoverade 1965—1968 är 37, renovering pågår vid 14 och igångsätt-

Ang. avskaffande av dyrortsgrupp 3, m. m.

ning planeras vid 24. Återstående renoveringsbehov gäller sålunda omkring 200 kaserner. Kostnaderna härför beräknas till cirka 275 miljoner kronor.

För kasernrenoveringar har över fjärde huvudtiteln anvisats drygt 108 miljoner kronor för åren 1965—1969. Där till kommer 20 miljoner av arbetsmarknadsmedel. Totalt har sålunda anvisats cirka 130 miljoner kronor.

För renovering av kaserner erfordras från och med den 1 juli 1965, då detta beslut fattades, cirka 445 miljoner kronor. Återstående medelsbehov skulle alltså vara omkring 315 miljoner kronor.

Herr talman! Denna fråga har ju behandlats av riksdagen senast i våras med anledning av proposition nr 108. Därvid avgavs också en centermotion, vari bl. a. framfördes önskemålet om ökad takt i upprustningen. I denna motion hänvisar man bl. a. till att tillgång till varmvatten ur hygienisk synpunkt måste anses vara ett av de angelägnaste önskemålen. Fortifikationsförvaltningen uppger att varmvatten efter hand installeras i kaserner som är byggda efter år 1940 eller som satts i stånd på senare tid. Dessa arbeten kan förmodligen bedrivas utan att kasernerna behöver utrymmas och torde sålunda kunna utföras i betydligt snabbare takt än vad som beräknats. Om de kostnadsuppskattningar som nyss anförts är riktiga torde planen för upprustning av kasernerna inte kunna fullföljas ens inom den beräknade tioårsperioden med hittillsvarande anslagsanvisningar.

Härtill kommer att enligt uppgift kristidsbaracker fortfarande i viss utsträckning används som förläggningslokaler. Detta torde på intet sätt motsvara moderna standardkrav, vilket för övrigt i hög grad gäller även många oreoverade kaserner. Det är därför angeläget att påskynda upprustningen. Annars riskerar man att denna tar tjugo år i stället för tio. Medel härtill torde i ökad omfattning kunna anvisas via arbetsmarknadsverket.

Jag vill, herr talman, till försvarsministern uttala min förhoppning att försvarsministern genom direkta anslagsäskanden och genom anvisning av upprustningsarbeten av militära förläggningslokaler såsom sysselsättningsobjekt samt på andra sätt nu påskyndar arbetena på detta område så kraftigt, att den värnpliktiga ungdomen vid fullgörande av sin tjänst så snart som möjligt erhåller förläggningslokaler med en hyfsad standard i fråga om såväl sanitära anordningar som lokaler för vila och rekreation.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Ang. avskaffande av dyrortsgrupp 3, m. m.

Herr statsrådet och chefen för civildepartementet GUSTAFSSON erhöll ordet för att besvara herr *Ferdinand Nilsson* (cp) fråga angående avskaffande av dyrortsgrupp 3, m. m., vilken fråga intagits i kammarens protokoll för den 19 november, och anförde:

Herr talman! Herr Ferdinand Nilsson har frågat om jag har observerat att den aktuella inflationsprocenten för penningvärdet (2 procent) ligger inom ramen för vad som av regeringen (= finansministern) såsom arbetsgivare och stor låntagare angivits som en »tolerabel» inflationsgrad. Vidare har herr Nilsson frågat om jag har observerat att de bättre ställda statsanställda inom lönegrupp 3 icke drabbas av för gruppen gällande lönesättning. Slutligen har herr Nilsson frågat om jag särskilt med tanke på låglönetagarna inom ortsgrupp 3 vill verka för att vid nu pågående löneförhandlingar frågan om avskaffande av denna ortsgrupp och de anställdas överförande till högre grupp upptages med förtursrätt och först därefter den generella ersättningen för penningvärdeförsämringen skäligt tillgodoses.

Jag vill till en början säga herr Nilsson att även jag har konstaterat att vi nått fram till ökad stabilitet i fråga om prisnivån.

Herr Nilsson själv har, hoppas jag, observerat att statsutskottet i utlåtande nr 134 i år ånyo erinrat om att lönegrupperingen, som är ett led i löneplanens utformning, är en förhandlingsfråga. De av kammarens ledamöter som hade tillfälle att vara här den 29 maj eller som läst riksdagstrycket efteråt vet också att riksdagen efter en ingående debatt fann att den inte borde uttala sig i frågan. Jag har vid flera tillfällen vid debatter i kamrarna framhållit att lönegrupperingen är en avtalsfråga. Att stå i riksdagen och visa upp en turlista för förhandlingsarbetet bedömer nog inte heller herr Nilsson innerst inne som ett speciellt effektivt sätt när det gäller att förhandlingsvägen pröva krav från olika grupper arbetstagare.

Herr NILSSON, FERDINAND, (cp):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för att han har besvarat min fråga. Den är daterad den 15 november, men statsrådet rör inte för att den inte har besvarats förrän nu. Det skall jag inte på något vis göra någon erinran om.

Jag har velat vara ute så pass tidigt, i början av den förhandlingsrond som nu pågår, av ett skäl som jag erfarenhetsmässigt har funnit i hög grad motiverat. När förhandlingsresultatet till slut föreligger får vi alltid veta att man inte skall riva i avtal utan då bara har att säga ja. Därför, herr talman, har jag velat fråga så tidigt att avtalsförhandlingarna ännu inte var klara. Vad jag har bett om är att statsrådet under dessa förhandlingar skulle verka i den riktning som jag här har angivit. Det är därför som jag har kommit med min fråga.

Nu svarar statsrådet att riksdagen har sagt att den inte tänker uttala sig. Ja, men jag ville att statsrådet skulle uttala

Ang. avskaffande av dyrortsgrupp 3, m. m. sig. Detta var skillnaden, och det gick han vid sidan om.

Jag vill också erinra om att ortsgupperingen ursprungligen väl var en dyrortsgruppering, något som man nu har tagit bort. Det är faktiskt en gruppering som väsentligen grundar sig på marknadsmässiga synpunkter. Med marknadsmässiga synpunkter avses i detta fall förhandlingarna mellan parterna, och förhandlingsresultatet är ju det som skapar marknaden.

Mångenstädes framförs den synpunkten att det är rent märkvärdigt att grupperingen skall tillämpas på det sättet att de högre lönerna utgår på orter där folk trängs, medan lönerna hålls på en lägre nivå på orter med avfolkningsproblem där det många gånger är rätt svårt att få statstjänstemän. Om arbetsmarknadssynpunkterna anlades på det sättet att de högsta lönerna utbetalades där det är svårt att få folk, hade jag förstått resonemanget bättre.

Jag har tittat litet närmare på förhållandena och kunnat konstatera att ungefär 30 procent av de statsanställda finns i den högsta ortsgruppen, omkring 15 procent i ortsgrupp 4 och cirka 55 procent i ortsgrupp 3. Jag tycker att jag därför borde ha kunnat hoppas att de statsanställdas förhandlare skulle försöka göra någonting för dem som sitter särskilt illa till. Så har emellertid inte skett, och därför har dessa frågor gång på gång tagits upp i motioner i riksdagen. Det har emellertid vid dessa tillfällen alltid framhållits mot motionärerna att det är fråga om träffade avtal. Därför tänkte jag nu försöka ge saken den vändningen att Kungl. Maj:t, som ju har ansvar för en rättvis lönesättning, skulle gripa in för att åstadkomma den rättelse som det hittills inte varit möjligt att nå förhandlingsvägen.

Jag förstår att det kan ha sina sidor att ge sig in på ett sådant förfarande, men ute i bygderna har folk den uppfattningen att förhandlarna i Stockholm ju själva bor i ortsgrupp 5, vilket skulle förklara deras ovilja att ta itu med

Ang. avskaffande av dyrortsgrupp 3, m. m.

problemet. Skulle inte statsrådet kunna lägga rikspolitiska synpunkter på frågan och försöka åstadkomma rättelse?

Nu säger statsrådet att han inte vill gå in på mitt resonemang om gruppeeringen. Att jag tagit upp det resonemanget beror emellertid på att jag sett ett uttalande från löntagarnas förhandlare, i vilket förklarades att vad som bör prioriteras är ersättning för inflationen, och då räcker pengarna inte till för avskaffande av ortsgrupp 3. Efter som inflationen nu håller sig inom den treprocentiga ram som finansministern — och därmed Kungl. Maj:t — anser vara tolerabel, tycker jag att man borde kunna vänta med att ta upp den sidan av saken till dess man klarat upp ett problem som enligt min uppfattning inte är tolerabelt, nämligen lönesättningen för de nyss nämnda 55 procenten.

Statsrådet säger att det inte är mycket vunnet med att ta upp dessa frågor i riksdagen: »Att stå i riksdagen och visa upp en turlista för förhandlingsarbetet bedömer nog inte heller herr Nilsson innerst inne som ett speciellt effektivt sätt när det gäller att förhandlingsvägen pröva krav från olika grupper arbetstagare.» Hur skall man då göra? Skall man vänta tills det dåliga resultatet föreligger och bli avspisad med att vad som uppnåtts är ett förhandlingsresultat? Skall man över över huvud taget inte få lägga sig i dessa förhandlingar mellan »mandariner»? Jag har en bestämd känsla av att så får det väl ändå inte vara. I vart fall är den metod som jag anvisat effektivare än allt vad Kungl. Maj:t hittills har presterat.

Jag vill allvarligt be statsrådet att försöka få bort den orättvisa som ligger i att vissa arbetstagare blir så illa behandlade med avseende på dyrortsgrupperingen. Jag brukar ta ett exempel från min hemtrakt om honom som vinkar av tåg vid Stäkets station i ortsgrupp 5, den person som gör samma

sak vid Kungsängens station i ortsgrupp 4 och den som sköter samma syssla vid stationen i Bålsta i ortsgrupp 3 — människor med samma arbete, samma yrkesutbildning och i stort sett samma levnadsomkostnader. Försök rätta till detta, snälla statsrådet!

Herr statsrådet GUSTAFSSON:

Herr talman! Det är kanske inte så stor mening i att upprepa de diskussioner som ägt rum vid många olika tillfällen om huruvida riksdagen skall göra uttalanden i förhandlingsfrågor. Om herr Nilsson tänker efter förstår han också att det är lika omöjligt för mig att mitt uppe i en förhandling ta ut en detalj i detta förhandlingspaket och säga att vi skall särbehandla denna detalj på det eller det sättet. Jag tror inte att vi skall komma med sådana pekpinnar till de förhandlande parterna, utan de skall ha möjlighet att pröva ortsgrupperingen i dess sammanhang tillsammans med många andra krav på önskemål som man har i en förhandling. Då får man sätta in frågan i det sammanhanget mellan parterna och försöka komma fram till en så bra lösning som möjligt.

Det var ju ändå så, herr Nilsson, att när riksdagen antog den reform som gav en verklig förhandlingsrätt åt de statsanställda, gav man också deras valda representanter rätt att förhandla med staten om dessa saker. Det gällde löneplanens utformning, och det gällde de löner som skulle utgå. Har inte herr Nilsson förtroende för förhandlarnas både kunnsighet och ansvarskänsla, så att de i varje fall kan få lösa sin uppgift utan att man kommer med några pekpinnar?

Vi har också — vilket jag föreställer mig att herr Nilsson mycket väl känner till — en riksdagens lönelegation som har möjlighet att på ett tidigt stadium av förhandlingarna säga sin mening om förhandlingsarbetets uppläggning. Om

man har några principiella synpunkter på detta, finns det full frihet att föra fram dem inom löne delegationen.

Meningen med denna reform var ju att man skulle föra bort dessa lönefrågor från den direkta riksdagsbehandlingen och överlåta dem till en av riksdagen själv utsedd delegation.

Herr Nilsson menar att jag skall uttala mig. Som jag sade förut anser jag det inte möjligt att göra något uttalande i ett sådant förhandlingsskede som det nuvarande, vare sig i den ena eller den andra riktningen. Upplyningsvis kan jag också erinra herr Nilsson om att vi vid 1968 års fördelningsförhandlingar gjorde en spännviddsminskning på 25 procent mellan ortsgrupperna 3 och 4. Vi är i ett bättre läge i detta avseende på den statliga arbetsmarknaden än exempelvis på den privata. Om jag fattade herr Nilsson rätt ömmar han speciellt för de lågavlönade i ortsgrupp 3, och jag har all respekt för herr Nilssons medkänsla med dessa. Men vore det ändå inte då även befogat att hysa samma välvilja gentemot de lågavlönade inom det privata näringslivet, låt mig säga inom företag som ägs av bönder i detta land och där förhållandena inte är bättre?

Jag skall bara nämna en enda siffra som kanske kan ge herr Nilsson en tankeställare i hans välvilja då det gäller de lågavlönade. Det finns jordbrukskooperativa företag där centerpartisterna har ett avgörande inflytande. Jag skall ta ett skogsägarföretag, där direktören 1961 hade en lön på 120 000 kronor. År 1967 hade han en lön på 262 000 kronor, alltså en löneökning med 142 000 kronor mellan 1961 och 1967. Pappersarbetaren vid detta företag hade 1961 en lön på 12 000 kronor, 1967 hade han 22 000 kronor, alltså en löneökning på samma tid med 10 000 kronor, som skall jämföras med direktörens ökning på 142 000 kronor.

Visst finns det anledning, herr Nilsson, att ömma för de sämst ställda i samhället, men jag tycker att vi kan

utsträcka den ömheten till att omfatta även andra områden än det statliga.

Herr NILSSON, FERDINAND, (cp):

Herr talman! Jag måste ha rört vid någonting ömtåligt eftersom statsrådet i så hög grad föredrar att tala om något annat. Jag har visat mitt intresse för de lågavlönade redan för bra länge sedan genom en motion som föranledde ett uttalande av riksdagen just angående låglönegruppernas ställning över huvud taget. Jag kan emellertid inte ta alla grupper på en gång — nu är det de statsanställda det gäller. Kan vi inte försöka hålla oss till dem nu?

Statsrådet var rädd att jag inte riktigt förstod att riksdagen inte borde uttala sig i de här frågorna innan förhandlingsresultatet föreligger. Riksdagens uttalanden efteråt brukar visserligen alltid innebära bifall, men jag accepterar resonemanget. Det gjorde jag i mitt föregående inlägg också. Det var inte riksdagen jag ville skulle uttala sig. Däremot ville jag för statsrådet lägga fram problemet om graderingen och förtursrättssystemet. Företrädare för de statsanställda har i uttalanden i pressen graderat inflationen som nummer ett av de missförhållanden som man måste råda bot på. Sedan blev det inga pengar över för att slopa hela ortsgrupperingen. Det är på den punkten jag säger att eftersom inflationen håller sig inom den ram som finansministern och regeringen har dragit upp, så bör den inte få den allra första prioriteringen. Jag har emellertid betonat i min fråga att jag syftar till att man även därvidlag skall handla skäligt och riktigt. Frågan är så pass hyggligt formulerad, att den bör vara klar även på denna punkt.

Sedan säger statsrådet att vi ju redan har börjat åstadkomma en viss utjämning, och det tycker han att jag på något sätt borde ha erkänt. Här har jag kanske begått något fel. Jag skulle kanske ha uttalat att jag tillönskar statsrå-

Ang. tilläggsjukpenning i visst fall för den som innehar kommunalt förtroendeuppdrag

det den allra bästa fortsättning på den vägen. Jag hoppas att den omständigheten att statsrådet i dag inte anser sig kunna yttra sig under pågående förhandlingar inte betyder att han har underkänt mina synpunkter. Han har över huvud taget inte berört den saken. Min förhoppning är sålunda att det skall bli en riktigt hygglig fortsättning på den väg som statsmakterna här har slagit in på. Det kanske är djärvt av mig att tolka det så.

Statsrådet säger att vi skall ha förtroende för parterna. I detta fall är statsrådet chef för den ena parten, och då vore det riktigt att från det hållet försöka åstadkomma en liten injektion i förhandlingarna. Den andra parten skall ju inte få bestämma alldeles ensam. Om det är så att de bättre ställda orterna under väl lång tid har fått vara ensamma i sin gynnade ställning, hoppas jag att det skall lyckas statsrådet att med hjälp av sina medarbetare vid förhandlingarna uppnå att vi får rimligare och rättvisare förhållanden. Jag har klart för mig att vi inte kan avskaffa hela dyrortsgrupperingen på en gång. Det blir rätt dyrt att flytta upp ortsgrupp 3 till ortsgrupp 4, men det skulle väl i alla fall vara en lagom början. Eller rättare sagt en lagom fortsättning på vad statsrådet tidigare hänvisade till. Det är bara det jag har åsyftat. Det skulle vara roligt om det ginge riktigt bra med den saken.

Herr TALMANNEN yttrade:

Jag vill erinra om att debatten gäller en enkel fråga och inte en interpellation.

Herr statsrådet GUSTAFSSON:

Herr talman! Jag vill bara säga ett par ord. Herr Ferdinand Nilsson behöver inte alls vara oroad för att inte frågan om ortsgrupperingen kommer upp i de förestående förhandlingarna. Det

har gjorts framställningar, i varje fall från två av huvudorganisationerna, om att man skall gå vidare på vägen med successiv minskning av spännvidden mellan ortsgrupperna. Frågan kommer alltså upp i dessa förhandlingar.

Sedan är det en helt annan sak om jag skulle stå här — fullt riktigt som herr Ferdinand Nilsson säger — såsom en av parterna och nu binda mig för någon speciell lösning av detta problem. Om herr Ferdinand Nilsson fortsätter sitt funderande måste han kom fram till att det är en orimlig begäran.

Herr NILSSON, FERDINAND, (cp):

Herr talman! Jag är fullkomligt inforstådd med statsrådets frihet på denna punkt, men jag hoppas att hans tystnad inte beror på att han inte är intresserad av saken utan döljer det inom sig.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Ang. tilläggsjukpenning i visst fall för den som innehar kommunalt förtroendeuppdrag

Ordet lämnades därpå till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet ASPLING, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara fru *Hamrin-Thorells* (fp) interpellation angående tilläggsjukpenning i visst fall för den som innehar kommunalt förtroendeuppdrag, och nu anförde:

Herr talman! Fru Hamrin-Thorell har i en interpellation frågat mig dels om kommunala uppdrag till alla delar är att jämföra med förvärvsarbete för kvinna, som uppbär tilläggsjukpenning på grund av barnsbörd, dels om inte anvisningar om prioritetsrätt i riksförsäkringsverket bör utfärdas för fall av denna karaktär.

Ang. tillägssjukpenning i visst fall för den som innehar kommunalt förtroendeuppdrag

Enligt 3 kap. 13 § lagen om allmän försäkring utgår tillägssjukpenning under vissa villkor till kvinnlig försäkrad som i anledning av barnsbörd avhåller sig från förvärvsarbete, dock högst för 180 dagar. Avbryter kvinnan sin ledighet genom att förvärvsarbete förlorar hon rätten till tillägssjukpenning för resten av den annars möjliga ersättningstiden.

Lagen preciserar inte närmare vad som i detta sammanhang skall förstås med förvärvsarbete. Jag vill erinra om att riksdagen i fjol avvisade motionsförslag som syftade till att lagstiftningsvägen åstadkomma en sådan specifikation. Som framgår av riksdagens ställningstagande måste bedömningen ske med utgångspunkt i den försäkrades särskilda förhållanden med avseende på yrke, ekonomi m. m.

Vid tillämpning av lagen om allmän försäkring anses normalt arvoden för kommunala förtroendeuppdrag som inkomst av förvärvsarbete. Ersättningsarna läggs bl. a. till grund för placering i sjukpenningklass och kan således påverka storleken av tillägssjukpenningen. I konsekvens härmed har arbete som utförs på grund av arvoderade kommunala uppdrag i regel ansetts som förvärvsarbete vid tillämpningen av den aktuella bestämmelsen.

I anslutning till det anförda vill jag nämna att familjepolitiska kommittén nyligen lagt fram en promemoria med förslag till lagändring som berör det aktuella problemet. Förslaget går ut på att kvinnan skall få möjlighet att inom 180-dagarsperioden utföra förvärvsarbete under högst 30 dagar utan att rätten till tillägssjukpenning i anledning av barnsörden under återstoden av perioden därför går förlorad. Regeln att havandeskapsledighet inte får avbrytas genom förvärvsarbete slopas alltså enligt kommittéförslaget. Förslaget remissbehandlas f. n.

Riksförsäkringsverket har att pröva besvär över försäkringskassornas slut-

liga beslut i ärenden rörande tillägssjukpenning vid barnsbörd som anhängiggjorts hos kassorna. Enligt vad verket har upplyst behandlas sådana besvärärenden med förtur.

fru **HAMRIN-THORELL** (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret. Anledningen till att jag tog upp denna fråga var ett fall som inträffade i min hemstad. Det handlades på ett sätt som väckte ett visst uppseende och onekligen hindrade vederbörande från att en viss tid fullgöra de uppdrag som hon fått av väljarna. Hon satt i stadsfullmäktige och i kulturnämnden och hade åtskilliga andra kommunala uppdrag. Försäkringskassornas uppfattning om i vilken utsträckning kvinnor som uppstår tillägssjukpenning till följd av barnsbörd skall ha rätt att bevista sammanträden tycks verkligen inte vara enhetlig. Kassorna tycks inte heller ha klart för sig om det är kvinnorna själva eller deras arbetsgivare som skall besvära sig över fattade beslut. I det fall som jag har åberopat hade det krånglat till sig rätt avsevärt, och det är naturligtvis med stor tillfredsställelse som man kan konstatera att familjepolitiska kommittén tagit upp frågan till diskussion och även avlämnat ett förslag som nu är ute på remiss, något som hade förbigått mig. Jag har hört mig för i ärendet, men inte ens alla kommittéledamöterna tycks ha fått något exemplar av promemorian med förslaget, så det är kanske inte så konstigt att jag inte lagt märke till det.

Nu är det naturligtvis väldigt viktigt att frågan snabbt kommer upp i riksdagen så att det blir möjligt för dessa kvinnor att uppbära tillägssjukpenning, antingen de utför förvärvsarbete i, som det är föreslaget, 30 dagar eller har kommunala förtroendeuppdrag som är att jämställa därmed. Jag förutsätter att förslaget till riksdagen kommer att

Interpellation ang. värnpliktiga m. fl. läkares tjänstgöring som provinsialläkare

utformas så att de inte bara slipper riskera att förlora sin tillägssjukpenning under återstoden av perioden utan att de också får uppbära tillägssjukpenning under den tid som de fullgör ett kommunal förtroendeuppdrag. Vidare tycker jag att det skall stå dem fritt att antingen uppbära arvoden för kommittéuppdragen eller behålla sjukpenningen. De flesta väljer förmodligen att behålla tillägssjukpenningen, eftersom de kommunala förtroendeuppdragen inte är så förfärligt högt avlönade. Formuleringen är en smula oklar, men det är ju bara en PM som har gått ut, och man får hoppas att ett kommande lagförslag blir klarare formulerat.

Frågan gäller en mycket liten grupp kvinnor, och ett beslut i ärendet kan ju inte utgöra något prejudikat med avseende på andra försäkrade. Jag tycker att det är viktigt att just denna grupp av politiskt intresserade kvinnor som är så pass kunniga att kommunala uppdrag kan anförtros dem verkligen får möjligheter att fullgöra sina åtaganden även under den tid de uppbär tillägssjukpenning vid barnsörd.

Tyvärr kan jag inte utläsa ur svaret hur statsrådet själv ställer sig till kommittéförslaget, och jag begär inte heller att statsrådet skall ge ett slutgiltigt besked nu, men det vore intressant om statsrådet ville uttala en positiv inställning till en rimlig lösning av den här frågan. Den gäller ju inte bara kvinnliga kommunalpolitiker, den kan också gälla någon kvinnlig riksdagsledamot, såvitt jag förstår.

Enligt riksförsäkringsverkets utsago har ärenden av den här arten prioriterats, men i det aktuella fallet upplystes den kvinnliga stadsfullmäktigeledamoten om att det skulle ta fyra månader innan hon fick ett svar. Då hade med andra ord 120 dagar gått av de 180, och det verkar ju inte särskilt tillfredsställande. Framtiden ter sig dock ljusare för den här gruppen av kvinnor, och jag vill till slut hemställa om en så snabb behandling som möj-

ligt av frågan, så att den blir löst på ett rimligt sätt inom rimlig tid.

Herr statsrådet **ASPLING**:

Herr talman! Reglerna för debatterna i denna kammare är ju sådana att jag inte kan gå in på ett enskilt fall. Jag vill emellertid nämna att när detta betänkande förelåg, gick det också ut ett pressmeddelande om det. Att fru Hamrin-Thorell inte sett det är beklagligt. Man har ju aldrig några garantier för hur pressen behandlar pressmeddelanden.

Det föreligger emellertid nu ett förslag som tar upp det problem, fru Hamrin-Thorell interPELLERAT om, och jag vill gärna säga att det är att hälsa med tillfredsställelse att kommittén har behandlat denna fråga som varit aktuell i många sammanhang. Jag har haft tillfälle att svara på frågor och interpellationer i detta ämne tidigare.

Fru Hamrin-Thorell får vänta ett tag på mitt slutliga ställningstagande. Förslaget är nu föremål för remissbehandling, och det kommer därefter att prövas i vanlig ordning och det blir naturligtvis därvid också föremål för en ingående penetrering.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Föredrogs och bordlades ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 62.

Interpellation ang. värnpliktiga m. fl. läkares tjänstgöring som provinsialläkare

Herr **SÖRLIN** (s) fick härefter ordet och yttrade:

Herr talman! Inom landet finns för närvarande inrättade 935 ordinarie provinsialläkartjänster, inklusive de stadsdistriktsläkartjänster som från och med den 1 juli i år överfördes till provinsialläkarväsendet.

Interpellation ang värnpliktiga m. fl. läkares tjänstgöring som provinsialläkare

Enligt preliminära siffror per den 1 oktober 1968 saknade 317 av de 935 provinsialläkartjänsterna ordinarie innehavare, dvs. cirka 34 procent. Av de 317 tjänsterna utan ordinarie innehavare uppehölls dock 142 av vikarier medan 175 var helt vakanta. Värst utsetta i fråga om antalet vakanser är Norrbottens, Västerbottens och Väster-norrlands läns landsting.

Den alltmör bekymmersamma situationen har föranlett flera av de värst drabbade landstingen att hänvända sig till bl. a. socialdepartementet, socialstyrelsen och Svenska landstingsförbundet med krav att åtgärder vidtages för att säkerställa provinsialläkarvården.

Svenska landstingsförbundets styrelse har nyligen tillsatt en kommitté som bl. a. har till uppgift att föreslå konkreta och snabba åtgärder av delvis temporär natur för att komma till rätta med den besvärande vakanssituationen. I den av Landstingsförbundet tillsatta kommittén ingår representanter för landstingen, socialstyrelsen, provinsialläkarna samt förbundet.

Från statsmaktens sida har tidigare vissa åtgärder vidtagits för att förse den öppna vården utanför sjukhus med tillfällig arbetskraft. Så har t. ex. Kungl. Maj:t (försvarsdepartementet) i brev till chefen för armén den 27 maj 1966, föreskrivit, att av tiden för facktjänstgöring för värnpliktiga läkare vid armén och flygvapnet, vilka påbörjat sin tjänstgöring år 1962 eller tidigare, skall minst 2 000 tjänstgöringsdagar årligen ställas till förfogande för att sådana läkare efter frivilligt åtagande skall kunna tjänstgöra som provinsialläkare i svårbesatta distrikt i Gotlands, Jämtlands, Väster-norrlands, Västerbottens och Norrbottens län. I ifrågavarande kungl. brev föreskrivs vidare bl. a., att de värnpliktiga läkare, som fördelats för krigsplacering vid det allmänna civila medicinalväsendet, i första hand skall tagas i anspråk för tjänstgöring som provinsialläkare. Av sådan tjänstgöring äger värnpliktiga läkare som fördelats

för krigsplacering vid krigsmakten tillgodoräkna högst 60 dagar som fullgjord värnpliktstjänstgöring. Beträffande värnpliktiga läkare som fördelats för krigsplacering vid det allmänna civila medicinalväsendet har den tid som får tillgodoräknas för ifrågavarande tjänstgöring inte begränsats.

Statsmaktens sålunda vidtagna åtgärder att förse svårbesatta provinsialläkardistrikt med värnpliktiga läkararbetskraft har hittills givit ett relativt litet utfall. Av det föreskrivna minimitalet — 2 000 dagar per år — har enligt inhämtade uppgifter ifrågakommande provinsialläkardistrikt under 1966 totalt tillförts 590 dagar, under 1967 1 160 dagar samt under 1968 fram till den 1 oktober 975 dagar. Från arméöverläkaren har emellertid till socialstyrelsen nyligen överfört ett relativt stort antal medicine kandidater, tillhörande besiktningssgrupperna 3 och 4, av vilka flertalet har en betydande del av sin militär-tjänstgöring kvar.

Enligt inhämtade uppgifter har hittills endast ett fåtal vapenfria läkare fullgjort viss del av den försvarsmedicinska tjänstgöringen såsom provinsialläkare.

I det förslag till reformerad läkarutbildning, som avgavs av socialstyrelsen och universitetskanslersämbetet i början av innevarande år, förordades en obligatorisk tremånaderstjänstgöring i öppen vård. Därest detta förslag vinner bifall torde vakanssituationen inom den öppna vården successivt bli avsevärt förbättrad. I avvaktan härpå måste emellertid omedelbara åtgärder insättas för att i viss utsträckning häva den nuvarande provinsialläkarbristen. Enligt min mening bör värnpliktiga och vapenfria läkare i betydligt ökad utsträckning kunna ianspråktagas för tjänstgöring som provinsialläkare. Vidare finner jag att vikariatstjänstgöring som provinsialläkare i viss omfattning bör kunna få tillgodoräknas som tjänstgöring jämlikt krigssjukvårdslagen § 9 a.

Meddelande ang. enkla frågor

Åberopande det anförda får jag anhålla om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för socialdepartementet få ställa följande fråga:

Vad avser herr statsrådet vidta för åtgärder så att värnpliktiga och vapenfria tjänstepliktiga läkare i större utsträckning kan tjänstgöra som provinssiälläkare?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spørgsmål finge framställas.

Meddelande ang. enkla frågor

Meddelades, att jämlikt § 20 i kammarens ordningsstadga följande enkla frågor denna dag framstälts, nämligen

av herr *Karlsson, Ove*, (s) till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet: »Överväger Statsrådet vidta

åtgärder för att lösa de försörjningsproblemen som möter dem vilka erhåller del av förtidspension/sjukbidrag till följd av partiell arbetsoförmåga och som inte kan erhålla utkomst av deltidsarbete?»; samt

av herr *Petersson, Erik Filip*, (fp) till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet: »Hur ser Statsrådet på möjligheterna att f. n. vidtaga åtgärder för att få vakanta provinssiällkartjänster bemannade?»

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 16.38.

In fidem

Leif Ekberg

/Solveig Gemert

Fredagen den 29 november

Kammaren sammanträdde kl. 10.00; och dess förhandlingar leddes av herr förste vice talmannen.

Justerades protokollet för den 21 in-
nevarande månad.

Herr **FÖRSTE VICE TALMANNEN**
yttrade:

Jag vill meddela att plenum fredagen den 6 december, som i den preliminära planen utsatts till kl. 10 eller 14, kommer att börja kl. 14 och blir ett bordläggningssplenium.

Däremot kommer det att bli arbetsplenum torsdagen den 5 december.

Ang. mervärdeskatt

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 6 juni 1968 (nr 430) om mervärdeskatt jämte motioner.

I propositionen 1968:137 hade Kungl. Maj:t, under återopande av statsrådsprotokoll över finansärenden för den 11 oktober 1968, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till förordning angående ändring i förordningen den 6 juni 1968 (nr 430) om mervärdeskatt.

I propositionen hade föreslagits vissa ändringar i den av värriksdagen antagna förordningen om mervärdeskatt. Ändringarna gällde i första hand mervärdeskattens utformning i sådana delar, beträffande vilka riksdagen vid sitt antagande av förordningen gjort förbehåll för förnyad prövning. Några efter riksdagsbeslutet uppmärksammade frå-

gor hade också upptagits till prövning. De frågor som behandlades gällde mervärdeskattens utformning både i materiella hänseenden och med avseende på beskattningsförfarandet. Handeln med begagnade personbilar skulle ställas utanför beskattningen och rätten till restitution av mervärdeskatt skulle i princip bli ovillkorlig. Vidare hade föreslagits en övergångsbestämmelse av innebörd, att mervärdeskatt icke skulle utgå på likvid, som skedde efter utgången av år 1968 och som avsåge tillhandahållande dessförinnan, om skattskyldighet för likviden icke skulle hava inträtt enligt förordningen om allmän varuskatt.

De föreslagna ändringarna vore avsedda att gälla från och med den 1 januari 1969, då förordningen om mervärdeskatt trädde i kraft.

I samband med propositionen hade utskottet behandlat följande motioner:

1) motionerna I: 992, av herr *Gösta Jacobsson*, och II: 1256, av herr *Magnusson* i Borås, såvitt nu vore i fråga;

2) motionerna I: 997, av herrar *Stefanson* och *Tistad*, samt II: 1260, av herr *Öhvall m. fl.*, vari yrkats,

a) att riksdagen skulle besluta, att verksamhet, som bedreves av statligt eller kommunalt organ, skulle anses som yrkesmässig även om tillhandahållande av skattepliktig vara eller tjänst endast skedde till annat statligt eller kommunalt organ,

b) att riksskattenämnden — när särskilda skäl därtill vore — skulle efter ansökan av statlig eller kommunal myndighet besluta, att verksamhet eller viss del därav icke skulle anses som yrkesmässig;

3) motionerna I: 1010, av herr *Fäldin m. fl.*, och II: 1279, av herr *Eriks-*

Ang. mervärdeskatt

son i Bäckmora *m. fl.*, vari föreslagits, att riksdagen skulle besluta sådan ändring av anvisningarna till 14 § förordningen om mervärdeskatt, att den vid annan omsättning än kontant betalning utgående räntan undantoges från beskattning;

4) motionerna I: 1011, av herrar *Fällidin* och *Wirtén*, samt II: 1280, av herr *Gustafson* i Göteborg och herr *Mattsson*, vari anhållits, att riksdagen måtte besluta, att konstverk, som vore hänförligt till tulltaxenummer 99.01—99.03, skulle befrias från mervärdeskatt, när konstverket såldes eller uttoges av upphovsmannen eller infördes till landet av honom eller för hans räkning;

5) motionerna I: 1012, av herr *Gösta Jacobsson*, och II: 1282, av herr *Nordgren*, vari hemställdes, att riksdagen måtte antaga i motionerna infört förslag till förordning angående ändring i förordningen den 6 juni 1968 (nr 430) om mervärdeskatt, vilket förslag avsåg, att annan fotogen än lysfotogen skulle undantagas från skatteplikt;

6) motionerna I: 1013 av herr *Gösta Jacobsson*, samt II: 1281, av herr *Magnusson* i Borås och herr *Lothigius*, vari yrkats, att riksdagen skulle besluta sådan ändring i anvisningarna till 17 § mervärdeskatteförordningen som angivits i motionerna, vilket förslag innebar, att skattskyldig, som till anställd utbetalat traktamente, borde få rätt till avdrag såsom för ingående skatt med 6 procent av traktamentsbeloppet;

7) motionerna I: 1014, av herr *Lundberg*, och II: 1289, av herr *Söderström*, vari anhållits, att riksdagen måtte besluta att antaga vid motionerna fogat förslag till författningstext och anvisningar i anledning av proposition nr 137, varigenom *dels* nuvarande »huvudsaklighetsregel» i anvisningarna till 10 §, sjunde stycket, rörande oinskränkt skatteplikt för hela omsättningen i annons- och reklamverksamhet försåges med ett uttryckligt *undantag* för omsättning avseende reklam i alla former

för skattepliktig vara eller tjänst för utländsk uppdragsgivares räkning, *dels* avdragsrätt för ingående mervärdeskatt infördes även för sådan verksamhet som nämnts i det föregående, *dels* skattefrihet infördes för ovannämnda kategori skattskyldiga i fråga om förmedling av icke skattepliktig tjänst (och, i förekommande fall, vara) till icke skattskyldiga svenska uppdragsgivare, under förutsättning att förmedlaren icke uttog högre pris av uppdragsgivaren än denne skulle ha fått betala vid direkt förvärf utan förmedling;

8) motionerna I: 1015, av herr *Lundberg*, och II: 1288, av herr *Söderström*, vari föreslagits, att riksdagen skulle besluta sådan ändring av förordningen om mervärdeskatt, att handelsagenterna erhöles samma ställning som andra företag inom varudistributionerna;

9) motionerna I: 1016, av herr *Sveiningsson*, och II: 1285, av herr *Nordgren m. fl.*, vari hemställdes, att riksdagen måtte besluta, att måleriarbeten skulle omfattas av den 20-procentiga reduceringsregeln;

10) motionerna I: 1017, av herr *Sveiningsson*, och II: 1283, av herr *Nordgren m. fl.*, vari anhållits, att riksdagen med avslag på propositionen i vad avsåge reparationsarbeten på begagnade bilar, måtte besluta,

a) att delar och material, som uttoges ur ett företags lager vid förbättringsarbeten på begagnade personbilar, ej skulle beskattas i andra fall än då en standardhöjning på fordonen åstadkommes,

b) att med hänsyn till konkurrensneutraliteten rätt till avdrag skulle medgivas för förbättringsarbeten utförda på begagnad personbil hos underleverantör;

11) motionerna I: 1018, av herr *Sveiningsson*, och II: 1284, av herr *Nordgren m. fl.*, varit yrkats, att sådant tillägg skulle göras till punkten 2 tredje stycket i övergångsbestämmelserna, att

däri upptaget undantag komme att omfatta jämväl tillhandahållande som beskattades enligt den s. k. reduceringsregeln;

12) motionerna I: 1019, av herr *Österdahl m. fl.*, och II: 1278, av herr *Börjesson* i Glömminge *m. fl.*, vari föreslås, att riksdagen skulle besluta sådan komplettering av 11 § förordningen om mervärdeskatt, att transport av registrerade bilar, bussar och övriga för personbefordran avsedda fordon mellan område utan fast landförbindelse och fastlandet undantogs från skatteplikt;

13) motionen II: 1268, av herr *Wernbro*, såvitt nu vore i fråga;

14) motionen II: 1277, av herr *Börjesson* i Falköping *m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta komplettera bestämmelserna i anvisningarna till 2 § så att auktionsföretag bleve skattskyldiga för den del av verksamheten som avsåge auktionsförsäljning av varor, vilka i uppdragsgivarens hand vore skattepliktiga;

15) motionen II: 1286, av herr *Stigmarker m. fl.*; samt

16) motionen II: 1287, av herrar *Ståhl* och *Eskel*.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet på anförda skäl hemställt,

A) att riksdagen — med anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 137 samt motionerna I: 1012 och II: 1282 samt I: 1014 och II: 1289 — måtte antaga

1) det vid propositionen fogade förslaget till förordning angående ändring i förordningen den 6 juni 1968 (nr 430) om mervärdeskatt med de ändringar och tillägg, att

dels ingressen erhöles i betänkandet angiven lydelse,

dels ock 2, 8 och 17 §§ samt anvisningarna till 10 § erhöles den lydelse, som angivits i betänkandet;

2) i betänkandet infört förslag till förordning angående ändrad lydelse av 11 § förordningen den 1 juni 1951 (nr 442) om rätt att av riksskattenämnden

Ang. mervärdeskatt

erhålla förhandsbesked i taxeringsfrågor;

B) att riksdagen måtte avslå följande motioner, nämligen

1) motionerna I: 992 och II: 1256, i vad de behandlats i detta betänkande,

2) motionerna I: 997 och II: 1260,

3) motionerna I: 1010 och II: 1279,

4) motionerna I: 1011 och II: 1280,

5) motionerna I: 1012 och II: 1282,

6) motionerna I: 1013 och II: 1281,

7) motionerna I: 1014 och II: 1289,

8) motionerna I: 1015 och II: 1288,

9) motionerna I: 1016 och II: 1285,

10) motionerna I: 1017 och II: 1283,

11) motionerna I: 1018 och II: 1284,

12) motionerna I: 1019 och II: 1278,

13) motionen II: 1268, i vad den behandlats i detta betänkande,

14) motionen II: 1277,

15) motionen II: 1286, samt

16) motionen II: 1287,

i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet i betänkandet anfört och hemställt.

Av utskottet föreslagna ändringar i förordningsförslaget om mervärdeskatt inneburo bland annat, att utskottet tillgodosett önskemålen i motionerna I: 1014 och II: 1289 beträffande utländska annonser samt att utskottet tillstyrkt yrkandet i motionerna I: 1012 och II: 1282 att flygfotogen skulle undantagas från skatteplikt.

Reservationer hade avgivits

betr. stat och kommun

1) av herrar *Stefanson* (fp), *Gösta Jacobsson* (h), *Lundström* (fp), *Fälldin* (cp), *Eriksson* i Bäckmora (cp), *Larsson* i Umeå (fp), *Lothigius* (h), *Öhwall* (fp) och *Börjesson* i Falköping (cp), vilka, med åberopande av innehållet i motionerna I: 997 och II: 1260, ansett, att utskottet bort under A 1 hemställa, att riksdagen måtte antaga i reservationen infört förslag till ändring av punkten 1 av anvisningarna till 2 § förordningen den 6 juni 1968 (nr 430) om mervärdeskatt;

Ang. mervärdeskatt*betr. auktionsföretag*

2) av herrar *Fälldin* (cp), *Eriksson* i Bäckmora (cp) och *Börjesson* i Falköping (cp), vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under A 1 hemställa, att riksdagen måtte antaga i reservationen infört förslag till ändring av punkten 3 av anvisningarna till 2 § förordningen den 6 juni 1968 (nr 430) om mervärdeskatt, vilket förslag innebar ett tillstyrkande av motionen II: 1277;

betr. beskattningen av konstverk

3) av herrar *Stefanson* (fp), *Lundström* (fp), *Fälldin* (cp), *Larsson* i Umeå (fp), *Lothigius* (h) och *Öhvall* (fp), vilka, under åberopande av innehållet i motionerna I: 1011 och II: 1280, ansett, att utskottet bort under A 1 hemställa, att riksdagen måtte antaga i reservationen infört förslag till ändringar av 8 § och anvisningarna till 8 § förordningen den 6 juni 1968 (nr 430) om mervärdeskatt;

4) av herr *Eriksson* i Bäckmora (cp) och herr *Börjesson* i Falköping (cp), vilka likväl ej antytt sin åsikt;

betr. transporter till bland annat Öland och Gotland

5) av herrar *Stefanson* (fp), *Gösta Jacobsson* (h), *Fälldin* (cp), *Eriksson* i Bäckmora (cp), *Larsson* i Umeå (fp), *Lothigius* (h), *Öhvall* (fp) och *Börjesson* i Falköping (cp), vilka ansett, att utskottets yttrande i viss del bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under A 1 hemställa, att riksdagen måtte antaga i reservationen infört förslag till ändring av 11 § förordningen den 6 juni 1968 (nr 430) om mervärdeskatt, vilket förslag avsåg ett tillstyrkande av motionerna I: 1019 och II: 1278;

6) av herr *Lundström* (fp), som dock ej antytt sin mening;

betr. beskattningsvärdet

7) av herrar *Fälldin* (cp), *Eriksson* i Bäckmora (cp) och *Börjesson* i Fal-

köping (cp), vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del erhålla den lydelse, denna reservation visade, samt att utskottet bort under A 1 hemställa, att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 1010 och II: 1279 antaga i reservationen infört förslag till ändring av anvisningarna till 14 § förordningen den 6 juni 1968 (nr 430) om mervärdeskatt;

8) av herrar *Stefanson* (fp), *Gösta Jacobsson* (h) och *Lundström* (fp), vilka likväl ej antytt sin åsikt;

betr. avdragsrätten och fakturerings-skyldigheten

9) av herrar *Stefanson* (fp), *Gösta Jacobsson* (h) och *Lothigius* (h), vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del hava den avfattning, reservationen visade, samt att utskottet bort under A 1 hemställa, att riksdagen måtte besluta ett tillägg till första stycket av anvisningarna till 17 § förordningen om mervärdeskatt med i reservationen angiven lydelse, vilket förslag innebar tillstyrkande av motionerna I: 1013 och II: 1281;

betr. övergångsbestämmelserna

10) av herr *Gösta Jacobsson* (h), som ansett, att viss del av utskottets yttrande i anledning av motionerna I: 1018 och II: 1284 bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under A 1 hemställa, att riksdagen måtte besluta ett tillägg till punkt 2 av övergångsbestämmelserna av i reservationen angiven lydelse.

Herr LUNDSTRÖM (fp):

Herr talman! En av förutsättningarna för att en schablonbeskattning av typen mervärdeskatt över huvud taget skall kunna fungera till rimliga administrations- och kontrollkostnader är givetvis, att lagstiftningen blir så enkel och klar som möjligt. Det innebär bland annat att undantagen inte skall vara alltför många och inte så komplicerade, att lagstiftningen blir svårtolkad inte bara för den skattskyldige

Ang. mervärdeskatt

och för statsverket utan också för dem bland allmänheten som berörs av bestämmelserna utan att själva vara direkt skattskyldiga.

Naturligtvis gäller detta inte endast undantagen utan även de andra bestämmelserna. När å andra sidan mervärdeskatten kommer att gripa över vidare områden än omsättningsskatten gör, är det naturligt att många har svårt att förstå denna utvidgning. Därtill kommer att redan omsättningsskatten är belastad med skönhetsfel, som om möjligt inte bör vidarebefordras till den nya lagstiftningen.

Det är mot denna bakgrund jag har försökt bedöma de frågor, som ingår i proposition 137 och bevillningsutskottets betänkande i anledning av den.

Man konstaterar med tillfredsställelse att Kungl. Maj:t i propositionen i flera avseenden har följt bevillningsutskottets önskemål i utskottets betänkande under vårriksdagen och sålunda föreslagit klara förbättringar; i en del punkter förenklingar, i andra rena förändringar. Utskottet har därtill i några fall ytterligare tillgodosett önskemål som nu framförts motionsvägen.

Åtskilligt kvarstår dock som är mindre tillfredsställande — det gäller både spörsmål som ärvts från omsättningsskatten och sådant som är nytt.

Två reservationer som jag har under-tecknat gäller frågor, som hänger kvar från omsättningsskattens tid. De har alltså diskuterats många gånger här i kammaren, men jag hemställer i alla fall, herr talman, att få anföra några synpunkter.

I reservation 1 påpekar reservanterna, att skattebestämmelserna för statliga och kommunala företag alltfjämt kommer att rubba den konkurrensneutralitet som bör föreligga mellan olika företagsformer.

Nu heter det visserligen, att skattskyldighet bör föreligga för av stat och kommun bildat företag, som avser att tillgodose egna behov i den mån detta företag också tillgodoser utomståendes

behov, alltså om det föreligger s. k. utåtriktad verksamhet vid sidan av den egentliga. Men ett konkurrensförhållande kan föreligga utifrån även när det gäller statens och kommunens egna behov. Då skyddas det allmänna företaget gentemot utifrån konkurrerande enskilda, som måste dras med mervärdeskatt. Risken av ett sådant skattskydd har uppmärksamats av bland andra riksdagens revisorer, som befarar att när ren och fri konkurrens inte föreligger, så kan den företagsekonomiska effektiviteten bli lidande hos det allmänna företaget. En konkurrens inåt från enskilda företag blir då fiktiv. Detta alltså oavsett att ett stort statligt-kommunalt företag, som också konkurrerar utåt, kan grunda sin konkurrens på en omfattande verksamhet för egna behov — en verksamhet som är dess huvuduppgift — med speciella förmåner och alltså redan därigenom är i en förmånsställning, även om mervärdeskatt skall betalas för tjänsterna utåt.

Det gamla kravet, som framförts tidigare här i kammaren, kvarstår alltså, nämligen att de skatteskillnader som snedvrider konkurrensen skall försvinna.

Beskattningen av konstverk har finansministern nu ytterligare justerat till det bättre. Det är emellertid tråkigt att statsrådets och bevillningsutskottets förslag alltfjämt kan leda till betydande tolkningsproblem och till besvärliga kontrollåtgärder från skattemyndigheternas sida.

Att skatt skall utgå vid försäljning genom reguljär konsthandel är klart, och därom är alla ense. Som motionärerna påvisat kan emellertid oklarheter uppstå om vad som menas med formuleringen att försäljning sker »på annat sätt än butiksmässigt eller i samband med utställning». Om konstnären hyr en lokal för kortare tid för försäljning av sina verk, är han skattebefriad. Men vad sker om han förhyr lokalen mera permanent, enbart för försäljning av

Ang. mervärdeskatt

sina egna verk? Är han då också skattebefriad eller inte?

Departementschefen säger i propositionen att om konstnären »själv svarar för arrangemanget» — alltså utställningen — »själv omhänderhar försäljningen och således själv uppbär likviden av köparen», då är försäljningen skattefri. Men om den sker i samband med utställning »under andra former eller villkor», bör skatt utgå, förklarar statsrådet.

Man kan ju knappast begära att konstnären själv hela tiden skall sitta i utställningslokalen och ta betalt av kunden. Kanske måste han någon gång gå ut, vara borta några timmar, och då kan han ha en annan person som visar utställningen och tar upp betalningen. Skall då skatt utgå eller inte? Här finns alltså åtskilliga gränsdragningssvårigheter som kan få besvärande konsekvenser.

Reservanterna delar liksom motionärerna vad två av finansministern själv tillsatta utredningar har föreslagit, först allmänna skatteberedningen och sedan den utredning som har bearbetat skatteberedningens förslag till mervärdeskatt. Båda har ansett praktiska skäl tala för att generellt hänföra konstnärernas försäljning av egna verk till verksamhet som faller utanför mervärdebeskattnings ram. Yrkandet i reservation 3 överensstämmer härmed.

Till sist skulle jag vilja säga några ord om två blanka reservationer som jag har avgivit.

Den ena gäller den s. k. dröjsmålsrättan, som är en besvärlig historia. Att betydande svårigheter och inte önskvärda verkningar av föreslagna bestämmelser kommer att uppstå tror jag är riktigt. Möjligheterna att komma ifrån mervärdeskatt på rätten genom att använda kontantbetalning med växlar kan helt visst med framgång utnyttjas av många företag, men åtskilliga kan säkerligen inte gå den vägen. Fastän jag alltså delar den kritiska inställningen till utskottets förslag har jag av prak-

tiska skäl inte kunnat ansluta mig till yrkandet i reservation 7.

Vad slutligen gäller mervärdeskatten på biltransporter till och från Gotland finner jag motionen välmotiverad, i varje fall när det gäller Gotland. Det kan inte vara rimligt att befolkningen på denna stora ö till alla sin andra svårigheter och besvärligheter också skall drabbas av en beskattning, som säkerligen blir unik i landet, när det gäller att billedes ta sig fram till en del av riket. För Öland är ju situationen bättre. Dit har man snart en bro från fastlandet, och belastningen av mervärdeskatten till dess blir relativt blygsam, då överfarten är kort.

Nu upprätthålles emellertid kontakt mellan staten och en del gotländska kommuner och trafikföretag i syfte att skapa billigare trafikförsörjning för ön. Utskottets uppgift att avtal i saken är praktiskt taget klart, torde såvitt jag har erfarit vara förhastad. Det blir tydligen nya förhandlingar.

Då undrar jag om inte beskattningen på biltransporterna mellan ön och fastlandet borde kunna tas in i det sammanhanget och lösas på ett sätt som onödiggör ett specialundantag för Gotland. Inte minst regeringen borde vara intresserad av ett sådant alternativ. Det är alltid tråkigt med undantag. Jag tror att ett starkt intresse föreligger på olika håll för att en rättvis lösning i en eller annan form beträffande biltransporterna till Gotland skall komma till stånd.

Jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till reservationerna 1 och 3 till bevillningsutskottets föreliggande betänkande.

Herr FÄLLDIN (cp):

Herr talman! Det ligger i sakens natur att ett nytt skattesystem aldrig från början kan ges en fulländad teknisk lösning och att vi efter en tids erfarenhet kommer att ha anledning att ompröva vissa tekniska lösningar för mervärdeskatten. Man kan säga att det råder principiell enighet om att den tek-

Ang. mervärdeskatt

niska utformningen så långt som möjligt skall garantera konkurrensneutralitet, och det råder väl också principiell enighet i utskottet om att utformningen skall vara sådan, att den nya skatten blir så tekniskt lätthanterlig som möjligt. De reservationer som föreligger får väl sägas vara uttryck för skilda bedömningar av vad som kan vara den bästa tekniska lösningen.

Reservation 1, under vilken mitt namn är antecknat, har herr Lundström i sitt anförande motiverat. Jag har därför ingen anledning att ta kammarens tid i anspråk med några egna funderingar därvidlag.

Beträffande auktionsföretagen har vi pekat på vad vi menar kommer att bli en olägenhet med den utformning som anvisningarna till 2 § har fått enligt propositionen och utskottsmajoriteten. Det heter där: »Vid försäljning på auktion av vara som utgör omsättningstillgång eller annan anläggningstillgång än byggnad i yrkesmässig verksamhet är den skattskyldig, för vars räkning försäljningen sker.»

Dessa auktioner sker på många sätt, men det är mycket vanligt att auktionsförrättaren så snart som möjligt efter det att auktionen hållits redovisar till den som gett honom uppdraget. Det innebär att han själv står för alla kundförluster, och betalningen kan inflyta upp till ett halvår senare. Om auktionsförrättaren under veckan efter auktionen skall redovisa till sin uppdragsgivare, skall han också redovisa moms för den del av auktionen, som har omfattat omsättnings- eller anläggningstillgångar, men däremot inte för sådan del som gäller personligt lösöre.

Det här systemet innebär, att auktionsförrättaren utöver kundförluster också skall stå för förlustrisken på den mervärdeskatt som han överlämnat till sin uppdragsgivare. Redovisningstekniskt har han att särskilja den del av auktionsinkomsterna, som belöper sig på skattepliktiga varor, från den del som gäller icke skattepliktiga varor.

Vi anser att det vore rimligt att vederbörande auktionsförrättare betraktades som skattskyldig. Det skulle i och för sig inte öka hans redovisningsbekymmer, eftersom han i sin redovisning till uppdragsgivaren ändå måste särskilja de båda varugrupperna. Genom att göra auktionsförrättaren skattskyldig skulle man eliminera de olägenheter jag tidigare nämnt.

Beträffande konstverken instämmer jag i de motiveringar som herr Lundström har anfört.

Herr Lundström har utan att ställa något yrkande också kommenterat effekten av mervärdeskatten för de människor, som inte har fast landförbindelse och som dessutom måste betala avgift för färjeförbindelserna. Såsom skatten nu är utformad är man hänvisad att betala mervärdeskatt på transportkostnaden för personbil när man skall över till fastlandet.

Utskottsmajoriteten har medgett att problemet finns men hänvisar till den överenskommelse beträffande Gotlandstrafiken som är i vardande. Det är säkert angeläget att man får till stånd en sådan överenskommelse, men förhandlingarna om detta har pågått mycket länge och jag kan inte se, att motiven för dessa förhandlingar och strävanden ytterst har varit att eliminera mervärdeskatten, utan dessa förhandlingar har drivits på av andra skäl. Det positiva utbytet av denna eventuella överenskommelse skulle gotlänningarna alltså ha fått med eller utan mervärdeskatt.

Vi har sagt att det inte finns skäl att öka pålagorna för de människor som är bosatta i områden utan fast landförbindelse och att man därför borde göra undantag från skatteplikt för sådana här transportkostnader.

Det är ostridigt att frågan, huruvida de villkorliga rabatterna och avbetalningsräntan skall ingå i beskattningsvärdet eller inte, rymmer många problem. I propositionens förslag, till vilket utskottsmajoriteten har anslutit sig, sägs: »I vederlaget skall inräknas av-

Ang. mervärdeskatt

betalningstillägg, finansieringstillägg, ränta och annat pristillägg som skall erläggas av köparen enligt avtalet», dvs. i samband med avbetalningshandel.

När vi velat ha en annan lösning så bygger vi i princip på två huvudskäl. Vi menar att denna ordning inte är konkurrensneutral ur konsumentsynpunkt. Den som för att förvärva en bil eller en annan vara, som han inte är i stånd att köpa kontant utan förskaffar sig den enligt vanliga avbetalningsregler, får betala mervärdeskatt också på avbetalningstillägg, ränta osv. Är han däremot i stånd att med goda vänners hjälp eller på annat sätt ordna borgen för ett vanligt banklån och sedan betalar säljaren kontant, så slipper han mervärdeskatt på dessa tillägg, ty vanlig bankränta är icke mervärdeskattebelagd. Ur konsumentsynpunkt föreligger alltså inte konkurrensneutralitet.

Ur företagsarsynpunkt möter detta stora redovisningstekniska problem. Det lär inte vara möjligt att beräkna räntans storlek vid faktureringstillfället eller vid det tillfälle när man upprättar avbetalningskontraktet. Man vet ingenting om diskontots utveckling under avbetalningsperioden, och man tvingas då att använda sig av den s. k. raka räntan, om man med någon grad av säkerhet skall kunna beräkna räntebeloppet framöver. Den raka räntan har ju kritiserats i många sammanhang. Från konsumenthåll har man — det är väl ingen överdrift att säga det — satt in mycket kraftig kritik mot denna typ av ränta.

Ett skattesystem som direkt uppmanar till användning av den raka räntan kan inte vara ett särskilt bra system. En köpare, som är företagare, skall ju för att kunna lyfta av mervärdeskatten ha denna styrkt genom faktura och öppet redovisad. Det får då anses innebära, att om han har köpt en maskin, eller vad det nu kan vara, på avbetalning och — vilket är mycket vanligt — det har skrivits en växel i sammanhang-

et, vilken skall diskonteras av säljaren, får ju säljaren hela beloppet, alltså även mervärdeskattebeloppet, i samband med att han diskonterar växeln. Då har han alltså tagit emot mervärdeskatten och skall redovisa den för denna period. Men sedan kommer ett antal växelomsättningar. För varje växelomsättning måste köparen för att denna skatt skall bli avlyftbar få ett besked om hur stor del av totalbeloppet som utgör mervärdeskatt. Det finns då skäl att fråga sig vem som då skall fakturera denna mervärdeskatt. Banken eller finansieringsinstitutet, som tagit emot växeln och avbetalningskontraktet som säkerhet vid dess sida, kan rimligen inte göra det eftersom de inte är skattskyldiga och inte redovisningsskyldiga. Säljaren har, såvitt jag förstår, ingen möjlighet att utfärda ännu en faktura, ty då skulle han utfärda faktura över pengar som han inte får.

Jag förstår inte hur det skall gå till, men kvar står frågan: Vem styrker på det sätt som generellt krävs att köparen har erlagt mervärdeskatt vid växelomsättningen och hur stor mervärdeskatten är vid det tillfället?

Det finns säkert fler frågor att ställa i detta sammanhang, men jag har försökt visa att det på detta område kommer att rymmas väldigt många och svårlösta redovisningstekniska problem. För att eliminera detta föreslår vi att det avbetalningstillägg, finansieringstillägg och den ränta, som skall erläggas av köparen enligt avbetalningsavtalet, icke skall ingå i det skattepliktiga beloppet. Jag medger att det medför ett litet skattebortfall, men å andra sidan kan detta inte vara så stort, att det finns skäl att väga det mot det betydande merarbete och de svårigheter som både säljaren och köparen råkar ut för i sammanhanget.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till reservationerna 1, 2, 3, 5 och 7 och i övrigt bifall till utskottets hemställan.

Herr JACOBSSON, GÖSTA, (h):

Herr talman! Genom den kompletteringsproposition, om jag får kalla den så, till vårriksdagens huvudproposition om mervärdeskatt som vi nu skall behandla har den nya skatteformen i sina återstående detaljer slutligt förts i hamn. Det är ett skattetekniskt mycket viktigt steg, som statsmakterna här tagit på den indirekta beskattningens område. Jag tror att vi får ett skattetekniskt ganska tillfredsställande instrument i den nya skatten. Att den kommer att bli omständlig och tungrodd, särskilt i början, får vi dock inte blunda för.

Särskilt betydelsefullt är att vårt land härmed accepterat en skatteform, som gäller för flertalet av Europas länder. Reformen innebär bl. a. att vårt näringsliv på detta område kommer på samma konkurrensnivå som näringslivet i det kontinentala Europa, och det är mycket värdefullt.

Jag vill emellertid i detta sammanhang upprepa vad jag sade i våras, nämligen att det är att beklaga att vi inte då — i våras alltså — begagnade det historiska tillfället till att genomföra en skattereform av större format, som omfattade även en viss del av den direkta beskattningen och som i varje fall hade gått ut på ett slopande av punktskatterna och energiskatten. Det kan vi emellertid för dagen inte göra någonting åt.

Jag vill hoppas att den nya skatten i fortsättningen inte kommer att förfuskas genom undantag. Regeln måste här vara att det inte får förekomma några undantag, såvitt inte alldeles särskilda skäl föreligger för sådana.

Sedan vill jag också uttrycka den förhoppningen att mervärdeskatten, såsom varit avsett, blir konkurrensneutral i anda och sanning och inte användes för ovidkommande uppgifter. Den får inte bli en »Mädchen für alles», så att säga.

Det senare säger jag med tanke på de skattearrangemang, som i dagarna i va-

Ang. mervärdeskatt

lutapolitiskt syfte träffats i Västtyskland, arrangemang som innebär att exporten får en skattebelastning på fyra procent, medan importen får en skatterabatt på mervärdeskatten med samma procentsats.

Innebörden härav blir att man i Västtyskland, för att kunna undgå apprecieringen av D-marken, genom ändringar i mervärdeskatten i realiteten skapar en dubbel tysk valuta med en kurs för varuhandeln och en kurs för kapitalrörelserna. Jag ställer mig ytterst skeptisk till att skattelagstiftningen används för sådana ovidkommande syften. Jag hoppas att det inte skall smitta av sig till andra länder, och att åtminstone inte herr Sträng hoppar på liknande ting här hemma. Systemets flexibilitet är medaljens farliga baksida, skulle jag vilja säga. Försiktighet tillråds!

Jag övergår härefter till dagens text, sådan den finnes uttryckt i reservationerna. Mängden av reservationer kan ge intrycket att oenigheten inom bevillningsutskottet varit stor, men så har inte varit fallet. Oenigheten har inskränkt sig till en del i och för sig intressanta detaljfrågor, som dock trots allt inte varit av väsentlig betydelse för helheten, dvs. för skatten som sådan.

Det principiellt viktigaste spörsmålet kommer enligt min mening till uttryck i reservation 1 av herr Stefanson m. fl. under rubriken Stat och kommun. Det är, som herr Lundström nyss sade, skattens konkurrensneutralitet som reservanterna här tar sikte på. Även utskotts-majoriteten har förståelse för vad det här gäller, men reservanterna har velat gå ett steg längre. Vi vill att det i skatteförordningen uttryckligen skall slås fast, att verksamhet som stat och kommun bedriver skall räknas som yrkesmässig och sålunda bli skattepliktig när den drives i konkurrens med enskild verksamhet. Det skulle alltså uttryckligen stå »i konkurrens med enskild verksamhet». Majoriteten vill att till yrkesmässig verksamhet, bedriven av stat och kommun, endast skall hänföras rö-

Ang. mervärdeskatt

relse som bedrivs i bolagsform eller avser annat än egna behov.

Vi menar att konkurrensen under alla förhållanden måste drivas på lika villkor. Det är framför allt en del mindre företag som eljest kan komma i ett ogynnsamt läge. Som exempel har nämnts tvätterierna. Jag instämmer i bifallsyrkandet till reservation 1.

Jag kan också i väsentliga stycken instämma med herr Fäldin när det gäller reservation nr 5 om Gotland och Öland, men jag är fullt medveten om att den reservationen kanske är en liten skatteteknisk skönhetsfläck i detta sammanhang.

En fråga som ligger mig personligen särskilt varmt om hjärtat behandlas i reservation 9. Det är en praktisk fråga, där tanken är att åstadkomma en förenkling. Det gäller den skattemässiga behandlingen av avdragen för traktement. Kravet på faktura från säljaren måste nämligen leda till ett mycket tungrott administrativt system inom själva näringslivet, kanske även i fråga om skattekontrollen. Det gäller här hundratusentals fall årligen.

Reservanterna föreslår i förenklings syfte att kravet på faktura skall slopas och att skattskyldig, som enligt reseräkning eller kvitterad avlöningslista till anställd faktiskt utbetalt traktement motsvarande av riksskattenämnden fastställt normalbelopp — det är också ett villkor — skall äga rätt till avdrag såsom för ingående skatt med ett belopp motsvarande 6 procent av traktementsbeloppet. Detta är en schablon, som utgår ifrån att skatten på kost och logi utgår på grundval av ett till 60 procent reducerat underlag. Genom att det fordras reseräkningar skapas garantier för att något fusk inte skall förekomma. Ett liknande system tillämpas i Västtyskland och Holland och har veterligen där fungerat smidigt och bra och utan anmärkningar från skattemyndigheternas sida.

Jag yrkar alltså bifall till reservation nr 9.

Jag är ensam sparv i tranedansen i fråga om reservation nr 10 rörande övergångsbestämmelserna. Det gäller ett specialfall. I de fall då det är fråga om skattepliktigt tillhandahållande före årsskiftet och säljaren redovisar allmän varuskatt enligt kontantprincipen, så skall vid likvid efter årsskiftet mervärdeskatt utgå.

I vissa fall, där varuskatteförordningens reduceringsregler blir tillämpliga, måste säljaren — om han inte gjort något förbehåll för ändring i beskattningen — redovisa mervärdeskatt efter 10 procent trots att han debiterat sina köpare allmän varuskatt efter endast 6 procent. Han får alltså om det vill sig illa — jag understryker det — vidkännas en förlust.

Min tanke har varit den att ifrågavarande skatt visserligen skall anses som mervärdeskatt men att samma procent-sats skall utgå som om förordningen om allmän varuskatt hade tillämpats.

Utan större förhoppningar om att ha lyckats övertyga kammaren om riktigheten i denna ståndpunkt, herr talman, yrkar jag trots allt bifall även till reservation nr 10.

Herr ÖSTERDAHL (fp):

Herr talman! Enligt författningen om mervärdeskatt är inkomst av transport av vara eller av förmedling av sådan tjänst att betraktas såsom skattepliktig. Detta är något nytt och det skall träda i kraft den 1 januari 1969. För närvarande utgår inte omsättningsskatt på transporter, utan det skattepliktiga området utvidgas alltså nästa år.

Vissa undantag från skatteplikten medges dock. De återfinns i förordningens 11 §. Något undantag för tjänst i form av transport av personbilar, bussar och andra fordon för persontransporter finns dock inte och föreslås inte heller. Det är här Öland och Gotland kommer in.

Det innebär exempelvis att transportkostnaden för fordon som frakts på

Ang. mervärdeskatt

fartyg skall beläggas med mervärdeskatt. Varje gång en person som bor på Öland eller Gotland skall ha sin personbil med på resa till fastlandet skall han alltså erlägga mervärdeskatt på transportkostnaden för den bilen. Det innebär en extrakostnad på 10—11 kronor när en gotlänning skall resa till fastlandet och tillbaka. Den sammanlagda skatteintäkten på sådana transporter beräknas uppgå till 0,5 miljon kronor per år. För den som gör en sådan resa några gånger om året blir det en ganska dryg extra kostnad på grund av skatten, som läggs ovanpå den redan tidigare höga kostnaden för biltransporten. Det rör sig för närvarande om cirka 100 kronor bara för biltransporten.

Det kan väl inte anses vara alltför extravagant om hela familjen reser med någon gång varje år till fastlandet, då Gotland är ett ganska begränsat område och då många där bosatta personer har nära släktingar och andra anhöriga på fastlandet, och det är angeläget att de kan komma över och träffas någon gång varje år.

Om nu en familj på två vuxna och tre barn, alltså ungefär så många som ryms i en vanlig bil, och barnen är över 12 år, skall göra en sån här resa så kostar personbiljetterna för resan i turistklass, alltså den billigaste, tur och retur 338 kronor. Till detta kommer sedan fraktkostnaden på ca 100 kronor för bilen. Sammanlagt kostar det alltså familjen 438 kronor att komma över till fastlandet. Om den här familjen från Gotland företar en sådan resa, måste den lägga ut mellan 400 och 500 kronor innan den kommer till fastlandet, där övriga svenskar finns, som alltså inte behöver betala denna fraktkostnad. Gotlänningarna får alltså betala mycket höga kostnader för att komma till en plats, där man i egentlig mening startar resan, t. ex. en semesterresa.

Om vi bedömer skattefrågan mot denna bakgrund, finner vi att det är ganska

hårt att alla som har förmånen att bo på fastlandet skall lägga på gotlänningarna ytterligare skatt som gör bördan ännu tyngre. Vi måste ju dock betala bilskatt med samma belopp som andra svenskar, trots att vi bara har ett område som är 13 mil långt och 5 mil brett att köra på. Det är klart att bilen inom ett sådant område inte kan utnyttjas på samma sätt som om det hade funnits fast förbindelse med övriga Sverige. Varje gång en familj av normal storlek skall företa denna sjöresa, måste den betala ett belopp som är två till tre gånger större än den årliga bilskatten.

Det är därför synnerligen motiverat att den mervärdeskatt det här gäller inte lägges ovanpå våra tidigare stora kostnader. Av denna anledning har riksdagsmän från de olika partierna, som representerar Kalmar län och Gotlands län, motionerat om undantag från skatteplikt vid transport av registrerade bilar, bussar och övriga för personbefordran avsedda fordon mellan område utan fast landförbindelse och fastlandet.

Vår motion är ganska begränsad och avser inte befrielse från mervärdeskatt på andra fraktkostnader, t. ex. godsfrakter, långtradarfrakter och liknande, trots att fraktkostnaderna per mil är avsevärt högre vid transporter mellan Gotland och fastlandet än vid transporter på själva fastlandet, vilket innebär att momsen i detta fall blir relativt sett högre eftersom skatt utgår på en högre kostnad.

Landshövding Westerlind har i sin utredning beräknat att godsfraktkostnaderna per år uppgår till 14,6 miljoner kronor vid transporter mellan Gotland och fastlandet, men att fraktkostnaderna, om gotlänningarna haft samma frakttaxor som SJ, uppgått till endast 9,3 miljoner kronor. Kostnaderna för transport av gods till Gotland är alltså mycket högre. Detta medför bl. a. att de produkter, som konsumeras på Gotland och som inte produceras på ön, blir avsevärt dyrare än på fastlandet

Ang. mervärdeskatt

och att de varor, som produceras på Gotland och som säljes utanför Gotland, belastas med en hög frakt så att producenterna får lägre priser än om frakttaxor som tillämpas på fastlandet hade använts.

Dessa förhållanden påverkar i sin tur den gotländska befolkningens standard. Lägre priser på produkter som tillverkas ger producenterna och deras anställda lägre arbetsinkomster. Detta framgår också av de inkomster som gotlänningarna har. Jag har studerat inkomsterna enligt de senaste taxeringarna och funnit, att gotlänningarna vid en jämförelse mellan de olika länen har den lägsta skattekraften. Samma är också förhållandet med ett undantag, om vi jämför de kommunblocksanpassade A-regionerna. Enligt 1966 års taxering hade Gotland en skattekraft på 69 om medelskattekraften för hela riket var 100. Som exempel kan nämnas att Stockholm—Södertälje-regionen samtidigt hade en skattekraft på 144.

LO:s utredningar om lönerna inom industrin ger vid handen att industriarbetarlönen är avsevärt lägre på Gotland än i den övriga delen av landet. Den låga skattekraften medför i sin tur att skattetrycket blir relativt högt. Men fraktkostnaderna medför också att priset på konsumtionsvaror är relativt högt på Gotland. Enligt 1964 års dyrortsundersökning låg indextalet på Gotland 11 enheter högre än i Stockholm, säkert till stor del beroende på fraktkostnaderna. Trots detta tillhör Gotland dyrortsgrupp 3, medan Stockholm tillhör dyrortsgrupp 5.

Gotland ligger också illa till när det gäller skatteutjämningen. Låg skattekraft och högt skattetryck utgör ju grunderna för den statliga skatteutjämningen. Man tycker då att Gotland skulle tillhöra de skattekraftsområden som får de högsta skatteutjämningsbidragen, men så är inte fallet. Medan Gotlands primärkommuner får bidrag med upp till 90 procent av medelskattekraften får t. ex. kommuner i mellersta Norr-

land bidrag med 110 procent. Jag tycker att det är riktigt att kommunerna i mellersta Norrland får detta skattebidrag, men det är fel att inte Gotland får efter samma regler.

Som kammarens ärade ledamöter ser så kostar det att bo på Gotland, men den kostnaden lägges på människor som har lägre inkomster än i övriga delar av riket. Vad betyder detta? Jo, att Gotlands befolkning lever på en avsevärt lägre standard i medeltal än övriga medborgare i Sverige.

Det skall inte döljas att det också finns fördelar med att på bo Gotland. Fördelarna ligger naturligtvis i vår fina miljö. Vi har frisk, ren luft, och vi har rent vatten kring våra kuster. Vi har en säregen och vacker natur med rara växter och sällsynta fåglar. Det lever man dock inte på.

Gotlänningarna trivs på Gotland och vill bo kvar där. Men alla nackdelarna har medfört att det är svårt att få företagsamhet till ön som kan ge befolkningen sysselsättning. Därför har också stora skaror — över 9 000 personer — fått lämna Gotland under 15 år. Enligt tillgängliga prognoser kommer avfolkningen att öka kraftigt under 1970-talet. Vi måste därför söka få bort de nackdelar som finns på Gotland. En av dem är de höga fraktkostnaderna, och om kammaren i dag följer bevillningsutskottets majoritet kommer ytterligare kostnader att läggas på frakterna och därmed ytterligare bördor på gotlänningarna.

Nu åberopar utskottet det preliminära avtal som nyligen har slutits mellan staten å ena sidan och vissa gotländska kommuner och trafikföretag å den andra sidan just med syfte att få till stånd, som man skriver, »en tillfredsställande transportförsörjning för Gotland till lägsta möjliga priser». Detta låter ju väldigt fint! Vidare läser man i avtalet att det »skall därvid bl. a. innefatta särskild nedsättning av biljettpriset för personer bosatta på Gotland».

Vilka är det då som har träffat detta

avtal? Jo, de tre kommuner, som har hamnar till vilka Gotlandsbolagets båtar går mellan Gotland och fastlandet. Gotlands övriga elva kommuner har inte tillfrågats. Landstinget har deltagit i förhandlingarna men har inte under-tecknat avtalet. Rederi AB Gotland har inte heller undertecknat det. Bolaget hänvisar till aktiebolagslagens bestämmelser och har inte ansett sig ha möjligheter att skriva på. De som preliminärt har skrivit på detta avtal är alltså inte representanter för Gotland utan endast för tre kommuner och privata transportföretag.

Uppgårelsen innebär väl i stort, att 15 miljoner kronor anslås under en tioårsperiod för nedbringande av hamnavgifter och ersättningar för tjänster och upplåtelser i hamnen som belastar trafiken. Vidare skall en särskild delegation tillsättas som har till uppgift att speciellt främja planering och samordning av trafiken. Taxestrukturen skall, som det har sagts förut och som det står i det preliminära avtalet, innefatta en särskild nedsättning av biljettpriset för personer bosatta på Gotland.

De 15 miljoner kronorna på 10 år gör 1,5 miljoner per år, en mycket liten summa i detta sammanhang. Öland får snart en bro, som ölänningarna är att gratulera till. Den kostar väl 70—80 miljoner kronor, kanske mer, och ändå är avståndet mellan Öland och fastlandet mycket kort i förhållande till avståndet mellan Gotland och fastlandet. Bron drar kapitalkostnader och underhållskostnader, vilka kanske går upp till 7—8 miljoner kronor årligen, och då bjudes vi på Gotland 1,5 miljoner kronor.

När man gör denna jämförelse, ser man ju hur Gotland behandlas i detta sammanhang, när vi har minst tio gånger så långt till fastlandet som Öland har. Om riksdagen i dag godkänner bevillningsutskottets förslag tar man nu tillbaka en tredjedel av detta bidrag, alltså en halv miljon kronor eftersom hela bidraget var 1,5 miljoner

Ang. mervärdeskatt

om året. För övrigt ser det nu ut som om avtalet inte skulle komma till stånd.

Till sist, herr talman, vill jag bara säga att det som vi motionärer begärt är endast ett undantag från mervärdeskatt på passagerarfordon, fordon som på fastlandet framförs på väg och alltså inte då blir föremål för mervärdesbeskattning. Varför skall vi gotlänningar som transporterar bilar och andra passagerarfordon 7 till 14 mil på båt betala skatt för transporten på den sträckan?

Motionerna syftar endast till att undanröja de orättvisor i beskattningen som inträder den 1 januari 1969, om reservationen nr 5 av herr Stefanson m. fl. inte blir bifallen av riksdagen i dag.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation nr 5.

Herr SCHÖTT (h):

Herr talman! Under motionen nr 1019 i denna kammare saknas mitt namn. Anledningen härtill är endast, att jag på grund av sammanträde med 1967 års polisutredning befann mig i Malmö den 5 november, den dag motionen ingavs, varför jag inte hade tillfälle att underteckna densamma.

De i motionen framförda synpunkterna delar jag helt. Gotland och Öland befinner sig onekligen i ett speciellt ogynnsamt läge ur kommunikationssynpunkt, och det finns därför all anledning tillse att gotlänningarnas och ölänningarnas situation icke förvärras.

De i nämnda motion berörda problemen har utförligt, initierat och engagerat behandlats av föregående talare. Jag kan därför fatta mig mycket kort. I allt väsentligt kan jag instämma med herr Österdahl och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservation nr 5.

Herr ERICSSON, JOHN, (s):

Herr talman! Det föreliggande betänkandet avser en proposition, som riksdagen under vårens session beställde

Ang. mervärdeskatt

av Kungl. Maj:t. Jag finner det liksom herr Lundström mycket tillfredsställande att vi har kunnat skapa en sådan metodik, att riksdagen kan granska ett lagförslag under vårsessionen och föra fram de synpunkter, som den anser vara angelägna, varefter Kungl. Maj:t till samma års höstriksdag också efter granskning kan lägga fram ett korrigerat förslag.

Utskottet säger i sitt betänkande att det i stort kan godkänna vad Kungl. Maj:t har föreslagit. Jag tänker då särskilt på förslaget i den proposition som vi nyligen behandlade beträffande beskattningen av begagnade bilar, då riksdagen beslöt att lägga en accis på alla nya bilar för att få in samma summa som man räknat med skall bortfalla i och med att begagnade bilar undantas från mervärdeskatten.

Vidare är övergångsbestämmelserna av betydelse. Propositionens förslag innebär, så långt jag förstår, en smidig övergång från varuskatteförordningen till mervärdeskattesystemet.

När jag konstaterar detta, kan jag tillägga att principen om övergång till mervärdeskatt i stort är accepterad. Ingen yrkar avslag därvidlag. I våras fanns ett avslagsyrkande, men det tog ingen på allvar. Nu bekräftas sålunda övergången till den nya ordningen.

Ett stort intresse kan iaktas för denna skatteförfattning. Såväl experter som blivande skattebetalare studerar nu grundligt denna författnings bestämmelser. Det vittnar om att man eftersträvar en sådan tolkning av lagstiftningen att den skall få avsedd effekt.

Jag vill inte påstå annat än att det finns åtskilliga oklarheter. Olika tolkningar kan förekomma — så är det med alla nya skatteförfattningar, och särskilt när det gäller en så här genomgripande omläggning kan delade meningar råda. Jag skall inte ta upp något detaljresonemang, eftersom jag vet att många av kammarens ledamöter tycker att hela plenum i dag är onödigt och säger: »Vi skall resa då och då.» Där-

för är man otålig, och jag är känslig för de synpunkterna — inte för att jag skall resa själv, herr talman, utan med tanke på andra.

Men när reservanterna nu återigen säger att det måste bli en annan och bättre ordning på förhållandet mellan å ena sidan stat och kommun som företagare och å andra sidan det enskilda näringslivet, så tycker jag att reservanternas ställningstagande är litet egendomligt. Under vårriksdagen gjorde bevillningsutskottet och beslöt riksdagen mycket bestämda uttalanden som innebar att vi tillstyrkte statsrevisorernas förslag att i den mån det gäller affärer, där privata företag konkurrerar med statliga, skall inte skatterna väga till förmån för det statliga anbudet. Detta har vi sagt ifrån, och när författningen träder i kraft den 1 januari 1969 skall den tillämpas så. Därmed borde den här frågan vara utagerad, men hela oppositionen har samlats kring reservationen. Jag tycker inte att skälen för reservationen är bärande, om man läser vad vi har skrivit under vårriksdagen. Därför hänvisar vi bara till vad vi sade i vårt förra betänkande och skriver ingenting särskilt om saken i det nu föreliggande.

När det gäller reservationerna i övrigt skall jag inte falla för frestelsen att polemisera mot herr Fälldin. Vad han sade här i talarstolen måste innebära att han har missuppfattat frågeställningen. Det skulle föra för långt att bemöta honom i detalj, men jag vill ha sagt att det inte blir fråga om att avbetalningar på ett gjort köp kan beläggas med mervärdeskatt. När man avslutar en affär har det ingen betydelse om betalningen sker med check, växel eller kontanta pengar — det är ju betalningsmedel —, utan mervärdeskatten skall räknas på varans pris om det är en rörelse, och sedan får köparen, om han är skattskyldig på det sätt herr Fälldin antog, dra av denna mervärdeskatt på sin inleverans. När sedan amorteringarna sker kan inte herr Fälldins

resonemang gälla; såvida det inte är fråga om kredit till säljaren, men jag uppfattar det så att saken gäller en växel som skulle diskonteras i bank.

Men här finns en annan sak av mycket stort intresse, herr talman, som herr Österdahl och även herr Schött har talat om, nämligen momsens på transportkostnaden för personbilar till och från Gotland och Öland. Herr Österdahl framhöll i väl valda ordalag hur svårt den gotländska befolkningen har det, hur mycket lägre dess levnadsstandard är än övriga svenskers. Det var åtskilligt utanför momsdebatten som kom med. Nu känner jag inte igen herr Österdahls siffror. Han säger att mervärdesskatten på dessa personbils-transporter skulle bli en halv miljon kronor. Vad räknar herr Österdahl in i den summan — är det I-registrerade bilar eller inkluderar den också turisternas bilar? Våra experter i utskottet har kommit fram till att det rör sig om högst 100 000 kronor per år, men herr Österdahl har andra uppgifter som innebär att beloppet skulle vara fem gånger större. Det är siffran vi har olika meningar om.

Herr Österdahl säger att alla vi gotlänningar betalar bilskatt, och det hoppas jag. Med hjälp av bilskatten satsar man nu ur specialbudgeten 100 miljoner kronor på en bro till Öland. Ölänningarna får alltså tillbaka sina bilskattepengar. Staten bjuder 15 miljoner kronor till gotlänningarna, och det beloppet skall täcka mer än mervärdesskatten. Då säger herr Österdahl att den saken har inte kommunerna godkänt och inte heller Gotlandsbolaget. Det må vara, men i och med att anbudet har getts gäller det väl för statsmakterna och för vederbörande parter att komma överens om sådana former för överenskommenheten att det blir kompensation inte bara för mervärdesskatten på personbils-transporterna — som kostar låt oss säga 100 000 kronor om året — utan att ett belopp därutöver kan användas för att över huvud taget nedbringa

Ang. mervärdesskatt

taxorna i denna trafik. Jag unnar så väl gotlänningarna att få det stödet. Det vore märkvärdigt om man inte skulle finna former för att ta emot dessa pengar. Man kan naturligtvis tvista om beloppet — 1,5 miljoner kronor om året under 10 år — och säga att det är otillräckligt. Men påståendet att mervärdesskatten kommer att drabba gotlänningarna alldeles särskilt hårt, när det ställs i utsikt om kompensation kommer att ges med långt större belopp än det här är fråga om, tycker jag inte väger så tungt.

För övrigt, herr Österdahl, skall vi akta oss för undantag från dessa skatteregler. Allra minst skall vi införa en provinslagstiftning i vårt land. Saken får ordnas på annat sätt. Jag tycker att Kungl. Maj:ts förslag i detta avseende — egentligen var det väl ett förslag av en tjänsteman inom Kungl. Maj:ts kansli — är ett seriöst förslag som eliminerar de besvärligheter som gotlänningarna skulle få genom att mervärdesskatten drabbar personbiltrafiken.

De frågeställningar, som reservationerna i övrigt tar upp, är kända. Vad gäller kostnärerna är bara att säga att Kungl. Maj:t har tagit ytterligare ett steg för att befria levande kostnärer från mervärdesskatt. Nu vill man ha fullständig frihet. Ja, det är svårigheter när det gäller definitioner. Jag vill inte säga att den formulering som nu föreslås och som utskottsmajoriteten vill godkänna är invändningsfri, men jag tror att man har gått så långt som över huvud taget är möjligt när det gäller att lämna försäljningen av konst utanför mervärdebeskattningen. Jag har inte heller hört att konstnärerna som kår har protesterat mot det förslag som nu ligger på riksdagens bord.

Jag hemställer, herr talman, om bifall till utskottets förslag i samtliga punkter.

Herr ÖSTERDAHL (fp) kort genmäle:

Herr talman! Utskottets ordförande, herr Ericsson, nämnde att momsens i fal-

Ang. mervärdeskatt

let Gotland inte skulle kosta mer än 100 000 kronor per år. Jag vet inte varifrån han har fått dessa siffror. I motionen har vi redovisat att 82 000 personbilar och cirka 200 bussar transporteras mellan Gotland och fastlandet varje år. Enligt beräkningar som har gjorts av Gotlandsbolaget kostar dessa transporter fem miljoner kronor, det skulle innebära en halv miljon i skatt per år. Att herr Ericsson inte vill räkna med turisterna är en annan sak. Turisterna som kommer till Gotland gör det möjligt för många gotlänningar att få inkomster så att de kan leva kvar där. Det är alltså ur gotländsk näringspolitisk synpunkt nödvändigt att turisterna kommer till Gotland. Såvitt jag vet rörde sig avtalet om 15 miljoner kronor, således 1,5 miljoner kronor per år. Om förslaget bifalles, går 500 000 kronor bort, eller en tredjedel.

Herr Ericsson sade att vi skall akta oss för undantag. Men det är just ett undantag från vad som gäller i det övriga Sverige som riksdagen här har att behandla, nämligen att de bilar som fraktas på båtar skall beskattas. Bilar som går på fastlandet beskattas inte genom den extra mervärdeskatten. Vi skall alltså inte ha ett undantag från själva mervärdeskatten, utan vi skall ha ett undantag från det undantag som Gotland blir utsatt för.

Detta är en mycket viktig fråga för gotlänningarna, och det är angeläget att vi får igenom vårt förslag här i riksdagen. Man skall inte bara tid efter annan lägga olika bördor på gotlänningarna och inte ge dem någonting igen. Man måste någon gång se till att gotlänningarna också får en uppmuntran så att de märker att statsmakterna har någon tanke på Gotland. Då tycker jag att det kan vara lämpligt att börja med mervärdeskatten, som speciellt drabbar Gotland.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 5.

Herr LUNDBERG (h):

Herr talman! Jag avser bara att säga några ord om den av mina motioner som inte har blivit tillstyrkt, nr 1015 angående frivilligt inträde i skattesystemet.

Motionen är baserad på diskussioner och samråd mellan min egen branschorganisation, Sveriges handelsagenters förbund, och Sveriges grossistförbund. Båda dessa organisationer har bland sina medlemmar ett ganska stort antal företag som, därest frivilligt inträde icke skulle beviljas, skulle få sina villkor försämrade i förhållande till vad som gäller för andra distributionsformer inom handeln.

Nu skall jag inte alls ta upp tiden med någon bakgrundsskildring av denna detaljfråga. Ärendet är mycket väl refererat i betänkandet. Jag vill bara konstatera att det andra kriteriet för frivilligt inträde som angives i utskottets skrivning, nämligen »mera påtagliga snedvridningar i konkurrensförhållandena», utan tvivel är för handen beträffande handelsagenterna. Inom organisationen förbereder vi nu en framställning till Kungl. Maj:t, vilket ju är den väg som utskottet anvisar, samtidigt som motionen avstyrkes.

Jag vågar väl räkna med att den anda av öppen samarbetsvilja, som präglat hela detta arbete med intrikata tekniska detaljer och problem med anpassningen till det nya skattesystemet, även kommer att prägla förhandlingarna i nästa steg — mellan organisationen och Kungl. Maj:t.

I detta sammanhang vill jag passa på att tacka utskottet för behandlingen av problemet med annonsbyråerna och de utländska uppdragsgivarna. Det var just en teknisk fråga, och den kunde utskottet lösa på ett enkelt sätt som tillfredsställer både annonsbyråerna, vilkas talesman jag blev i detta ärende, och mig som motionär.

Herr talman! Jag har intet yrkande.

Ang. mervärdeskatt

Herr SVENINGSSON (h):

Herr talman! Att tillämpningen av mervärdeskatten och redovisningen av den efter den 1 januari nästa år kommer att vålla avsevärda bekymmer är något som det inte behöver råda några delade meningar om. Det bör även framhållas hur angeläget och nödvändigt det är att skattemyndigheterna är medvetna om att det blir så många nya, som är helt ovana vid denna form av skatteredovisning. Under en övergångstid måste skattemyndigheterna ha överseende med begångna fel och på bästa sätt lämna sin hjälp till det stora antal medborgare som nu blir redovisnings-skyldiga i detta nya skattesystem.

Utöver detta vill jag bara säga några ord om försäljning och reparation av begagnade bilar hos bilfirmorna. Jag skall inte särskilt fresta tålmodet hos dem som vill resa hem så snart som möjligt och som utskottets ordförande sade sig ha respekt för — det har naturligtvis också jag.

När riksdagen i slutet av maj månad fattade beslut om mervärdeskatten, uppsköts behandlingen av förslaget om att denna nya skatt också skulle träffa den yrkesmässiga försäljningen av begagnade bilar. Från olika håll befarades allvarligt att svårigheter med att inkassera skatt på begagnade bilar skulle uppstå. Vi motionerade och Motorbranschens riksförbund uppvaktade bevillningsutskottet i detta ärende. Om mervärdeskatt på begagnade bilar hade beslutats, hade med stor sannolikhet bilaffärerna i betydande omfattning flyttat bort från den legala bilhandeln ut på gator och torg eller ut i buskarna och således kommit att ske under mera okontrollerade former.

När därför finansministern i föreliggande kompletteringsproposition godtagit förslaget att slopa mervärdeskatten på de begagnade bilarna, finns det anledning att hälsa detta med tillfredsställelse. En höjning av accisen på nya bilar är ett bättre förslag, inte minst ur trafiksäkerhetssynpunkt. I min motion

nr I:1017 och herr Nordgrens motion nr II:1283 har föreslagits att delar och material som uttages ur ett företags lager vid förbättringsarbeten på begagnade personbilar ej skall beskattas i andra fall än då en standardhöjning på fordonen åstadkommes. För min del ser jag detta förslag också ur trafiksäkerhetssynpunkt. De bilar som firmorna byter in är ofta i mycket dåligt skick, och många utslitna delar behöver ersättas. Det kan ifrågasättas om det är tillåtet att sälja en bil som inte är i trafikdugligt skick. En ansvarsmedveten bilfirma — och vi skall vara glada för att det också finns många sådana — vill inte heller sälja en bil som inte är trafikduglig, även om det skulle vara tillåtet.

Om en begagnad bil före försäljningen rustats upp så att den kan bli godkänd vid besiktning hos AB Svensk bilprovning, kan ingen göra gällande att den därmed har fått en onödigt stor standardhöjning; den är alltså en begagnad bil. Jag hade förhoppningar om att man i bevillningsutskottet skulle vara intresserad av att de bilar som rullar omkring på vägarna åtminstone skulle ha den standard som Svensk bilprovning fordrar.

Nu har inte bevillningsutskottet antagit vårt förslag. Man tar i stället den risken att det med stor sannolikhet kommer att säljas en del begagnade bilar i dåligt skick. Kanske får ändå den ansvarslösa och samvetslösa typen av bilförsäljare, som har kontoret på fikan och garaget på gatan, ett handtag genom mervärdeskatten, och den typen av bilförsäljare är inte värd ett sådant handtag. Man hade på ett bättre sätt främjat trafiksäkerheten om man godtagit vårt motionsförslag, innebärande befrielse från mervärdeskatt när en bilfirma behöver byta utslitna delar på en inbytesbil innan den säljs igen. När det är nödvändigt att vissa delar bytes ut borde detta ha fått ske utan extra skat-tebelastning.

Utskottet hävdar den uppfattningen att det, om motionsförslaget blivit anta-

Ang. mervärdeskatt

get, hade kunnat uppstå besvärliga kontrolltekniska problem. Mot detta kan framhållas att man med den nya skatten kommer att möta många svåra kontrolltekniska problem framdeles och att kontrollen i detta fall säkerligen inte blivit svårare att utöva än i många andra sammanhang.

Herr talman! Det är meningslöst att ställa något yrkande mot utskottets förslag, varför jag avstår, men jag ville dock anföra dessa synpunkter.

Herr NILSSON, FERDINAND, (cp):

Herr talman! Det är förvisso inte sista gången vi behandlar det skatteförslag som antogs i våras enligt proposition nr 100. Det kommer att behandlas igen ur teknisk synpunkt. Det kommer också att behandlas igen, när de sociala skadeverkningarna blir större och större, eftersom denna skatt överallt visat sig ha en otrolig förmåga att växa. I Norge har man nu ett förslag under övervägande med en dubbelt högre procentsats än vi har. Den redan tidigt höga procentsatsen för uttagande av momsbeskattning i Frankrike skall enligt vad tidningarna meddelar ytterligare pressas i höjden.

Detta är saker och ting som kommer igen ideligen, och jag är övertygad om att den del av näringslivet som producerar för den inhemska marknaden och som ser sina kunder pressade hårdare och hårdare, eftersom de får bära kostnader som man inte förs ta ut av utlänningarna, kommer att bli utsatt för allt större och större svårigheter. Den ledande principen för mervärdeskatten är nu en gång att uppta skatt på så många ställen och med så krångliga avräkningar som möjligt. De plåstringar som kommer att ske med jämna mellanrum lär inte kunna göra den saken enklare.

Däremot kommer givetvis den utveckling att fullföljas som angavs redan i proposition nr 100, nämligen om anställande av ytterligare personal vid

länsstyrelser, vid uppbördorgan, i tullverk och riksskattenämnd. Jag vågar säga att människorna redan nu är utledsna på den sorts beskattning som vi här får. De som går på kurs och försöker lära sig alla dessa avräkningar har gjort en hel del reflexioner, väl värda att ihågkommas även av dem som utskriver skatter och nya pålagor på löpande band.

Jag ber att få erinra om motionen nr 918 i första kammaren, vari jag yrkade avslag på denna skatt. Jag ber också att få erinra om att vi som konsekvens av denna skatt har den allmänna arbetsgivaravgiftens förhöjning.

En gång ramlade en partiledare som på den vägen vågade föreslå att man skulle ta ut pengar för att hjälpa gamla pensionärer som hade en mycket låg skatt. Här har man i stället infört ett instrument, varigenom ungefär 3/4 miljarder kronor överföres till subvention åt exportindustrin precis efter samma norm som då ansågs upprörande, då det sades vara fråga om löntagarnas pengar.

Saken har också spelat en betydande roll vid de pågående löneförhandlingarna. Jag vill inte utveckla detta ytterligare, men jag erinrar om att de borgerliga partierna var på det klara med att denna skatt inte behövs för närvarande. De var också övertygade om att man kunde ompröva när den skulle träda i kraft. Jag förstod för min del inte hur man på borgerligt håll utan vidare kunde ha sådan iver att acceptera principen att använda arbetsgivaravgiften på detta sätt, när man inte ens visste att skatten behövde tas ut.

Med den motiveringen inlämnade jag motionen nr 875 om avslag på proposition nr 77 om förhöjning av den allmänna arbetsgivaravgiften.

Jag har velat påminna om dessa förhållanden, ty det sägs från andra håll så litet om de stora påtagliga olägenheter och de stora skadeverkningar som denna skatt utan hänsyn till försörjningsbörd och skattekraft lägger

Ang. mervärdeskatt

på svensk konsumtion och de svårigheter som bereds produktionen för hemmamarknaden genom att bördan lägges på hemmakonsumtionen medan exporten får restitution av erlagd varuskatt.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr förste vice talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas först särskilt avseende utskottets hemställan såvitt anginge frågor, som upptagits i de vid betänkandet avgivna reservationerna, för skilda sakfrågor var för sig, samt därefter särskilt rörande utskottets hemställan i övrigt.

I fråga om utskottets hemställan såvitt avsåge *skattskyldigheten för stat och kommun*, fortsatte herr förste vice talmannen, hade yrkats dels att densamma skulle bifallas, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Stefanson m. fl. vid betänkandet avgivna, med 1 betecknade reservationen.

Därefter gjorde herr förste vice talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan i denna del vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Lundström* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 62 såvitt avser skattskyldigheten för stat och kommun, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Stefanson m. fl. vid betänkandet avgivna, med 1 betecknade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringsproposition

nen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Lundström* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 57;

Nej — 46.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

I vad gällde *skattskyldigheten för auktionsföretag*, anförde nu herr förste vice talmannen, hade yrkats dels bifall till vad utskottet härutinnan hemställt, dels ock att kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i den av herr Fällidin m. fl. vid betänkandet avgivna, med 2 betecknade reservationen.

Sedermera gjorde herr förste vice talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan i förevarande del vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Bengtson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 62 såvitt avser skattskyldigheten för auktionsföretag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Fällidin m. fl. vid betänkandet avgivna, med 2 betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns där-

Ang. mervärdeskatt

vid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Därpå gjorde herr förste vice talmannen i avseende å *beskattningen av konstverk* propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Stefanson m. fl. vid betänkandet avgivna, med 3 betecknade reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan i denna del, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Lundström* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 62 såvitt avser beskattningen av konstverk, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Stefanson m. fl. vid betänkandet avgivna, med 3 betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Lundström* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 66;

Nej — 33.

Därjämte hade 6 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Vidkommande *beskattningen av transporter till bland annat Öland och Gotland*, yttrade nu herr förste vice tal-

mannen, hade yrkats dels bifall till utskottets hemställan, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Stefanson m. fl. vid betänkandet avgivna, med 5 betecknade reservationen.

Härefter gjorde herr förste vice talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan i förevarande del vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Österdahl* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 62 såvitt avser beskattningen av transporter till bland annat Öland och Gotland, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Stefanson m. fl. vid betänkandet avgivna, med 5 betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Österdahl* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 56;

Nej — 44.

Därjämte hade 6 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Vidare gjordes i vad gällde utskottets hemställan såvitt avsåge *beskattningsvärdet* propositioner, först på bifall till densamma samt vidare på antagande av

det förslag, som innefattades i den av herr Fälldin m. fl. vid betänkandet avgivna, med 7 betecknade reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Med avseende å utskottets hemställa såvitt rörde *avdragsrätten och faktureringskyldigheten* gjorde herr förste vice talmannen därefter propositioner, först på bifall till densamma samt vidare därpå att kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i den av herr Stefanson m. fl. vid betänkandet avgivna, med 9 betecknade reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställa i denna del, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Jacobsson, Gösta*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 62 såvitt avser avdragsrätten och faktureringskyldigheten, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Stefanson m. fl. vid betänkandet avgivna, med 9 betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppsnesning. Herr förste vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Jacobsson, Gösta*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ang. mervärdeskatt

Ja — 71;

Nej — 29.

Därjämte hade 6 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Ytterligare gjordes i vad anginge *övergångsbestämmelserna* propositioner, först på bifall till utskottets hemställa samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Gösta Jacobsson vid betänkandet avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Slutligen bifölls på gjord proposition vad utskottet i *övrigt* hemställt i detta betänkande.

Anmäldes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 352, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 6 juni 1968 (nr 430) om mervärdeskatt jämte motioner.

Skrivelseförslaget godkändes under förutsättning att utskottets hemställa i betänkande nr 62 bifölles även av andra kammaren.

Justerades protokollsutdrag för denna dag.

På framställning av herr förste vice talmannen beslöt kammaren nu, kl. 11.35, att ajournera sina förhandlingar till kl. 14.00, då ett antal utskottsbetänkanden väntades inkomna till bordläggning.

Då förhandlingarna kl. 14.00 återupptogs anmäldes och bordlades

utrikesutskottets utlåtanden:

nr 11, i anledning av motioner om inrättande av en handelskammare i Tyska Demokratiska Republiken;

nr 12, i anledning av motioner angående riktlinjerna för utrikespolitiken; samt

nr 13, i anledning av motioner om förhandlingar angående möjligheterna att skapa ett nordiskt neutralitetsförbund;

statsutskottets utlåtanden:

nr 176, i anledning av motioner om ändrade inryckningstider för vissa värnpliktiga;

nr 177, i anledning av motioner om bidrag till FN:s fredsbevarande verksamhet;

nr 178, i anledning av motion angående behandlingen av värnpliktsfrågor;

nr 179, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående revidering av läroplan för grundskolan, i vad propositionen hänvisats till statsutskottet, jämte motioner; samt

nr 180, i anledning av motioner angående kostnadsfördelningen mellan staten och kommunerna m. m.;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 1 § förordningen den 19 februari 1954 (nr 71) om rätt att vid taxering för inkomst njuta avdrag för belopp, som tillförts vissa för prisreglering bildade stiftelser, m. m.; samt

nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 12 februari 1943 (nr 44) om kupongskatt, m. m.;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 60, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändringar i banklagstiftningen jämte motioner;

nr 61, i anledning av motion om utredning angående bankväsendet;

nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fusion inom stadshypoteks- och bostadskreditinstitutionerna, m. m.;

nr 63, i anledning av framställning från styrelsen för riksdagens förvaltningskontor angående vissa inrednings- och anslagsfrågor avseende provisoriska lokaler för riksdagen;

nr 64, i anledning av motioner om ökad statlig företagsamhet i Norrland m. m.; samt

nr 65, i anledning av motion om förstatligande av gruvindustrin m. m.;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 48, angående dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till införsellag m. m., dels ock i anledning av propositionen väckta motioner; samt

nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om försöksverksamhet i fråga om ordningen för den allmänna gudstjänsten, m. m.;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 66, i anledning av motioner om sänkning av pensionsåldern för vissa gruvarbetare;

nr 68, i anledning av motion om harmonisering av den ekonomiska och socialrättsliga lagstiftningen i enlighet med EEC-fördraget;

nr 69, i anledning av motioner angående vissa förhandlingar före beslut om nedläggning av företag, m. m.;

nr 70, i anledning av motion om lagfäst rätt till tjänstledighet för delta-gande i vuxenutbildning; samt

nr 71, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående revidering av läroplan för grundskolan, såvitt propositionen hänvisats till lagutskott, jämte i ämnet väckta motioner;

tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 68, i anledning av motioner om dels åtgärder mot oljeläckage, dels förvaringen av oljecisterner; samt

nr 69, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 128 § byggnadslagen den 30 juni 1947 (nr 385), m. m.;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 44, i anledning av motioner om en översyn av de kommunala naturvårdsombudens uppgifter; samt

nr 45, i anledning av motioner angående ersättningen för intrång enligt naturvårdslagen; ävensom

allmänna beredningsutskottets utlåtanden:

nr 44, i anledning av motioner om utarbetande av en kristen elementarlärobok för skolundervisningen, om den kristna etikens roll vid ungdomens fostran samt om undervisningen i kristendomskunskap; samt

nr 56, i anledning av motioner om en allmän identitetshandling.

Meddelande ang. enkla frågor

Meddelades, att jämlikt § 20 i kammarens ordningsstadga följande enkla frågor denna dag framstälts, nämligen

av herr *Larsson, Lars*, (s) till herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet: »Anser Herr Statsrådet att 1964 års utredning 'rörande tillsynen över lotteriverksamhet' inom sina direktiv, med hänsyn till numera uppmärksammade tendenser till kommer-

Meddelande ang. enkla frågor
sialisering av lotteriverksamheten, har möjligheter att framlägga förslag som tillförsäkrar lotterianordnare en betryggande vinstandel? Om så inte är fallet är Herr Statsrådet då beredd att vidga direktiven och vill Herr Statsrådet medverka till att utredningen nu slutföres utan ytterligare dröjsmål?»; samt

av herr *Hermansson* (cp) till herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet: »Vill Statsrådet medverka till att den nya patentlagens bestämmelser om tryckningsavgift endast tillämpas beträffande patentärenden, där ansökan har inlämnats efter lagens ikraftträdande den 1 januari 1968?»

Kammarens sammanträde avslutades kl. 14.07.

In fidem
Leif Ekberg

/Solveig Gemert